

Κοινωνικά

Γεννήσεις

Ο Βασίλης Νησιώτης και η Μαρία Κιουρελιώτη απέκτησαν αγοράκι.

Ο Αλέκος Κλειώτης και η Μαρία Καραγιαννάκη απέκτησαν αγοράκι.

Να τους ζήσουν!

Αρραβώνας

Ο Γιώργος Ξενάκης και η

Γαλάτεια Στυλιανίδη αρραβωνιάστηκαν!

Θερμά συγχαρητήρια!

Γάμοι

Παντρεύτηκαν οι: Γιώργος & Ελίνα Κυριακίδη και ο Βασίλης Ιντζές & η Ταξιάρχουλα Κομνηνού.

Να ζήσουν ευτυχισμένοι!

Προσφορές στο Σύλλογό μας (Παναγιά η Γοργόνα)

Ανώνυμος	100€
Φανή Κράλλη(εις μνήμη του αδελφού της Κώστα Καλπάκη)	20€
Γιάννης Γρηγορίου	50€
Δέσποινα Ευαγγέλου	25€
Ανώνυμος	35€
Δροσούλα Αγγελοπούλου Μυριβήλη	350€
Ανώνυμος	25€
Στράτος Τσομπανέλλης	20€
Ανώνυμος	15€
Λευτέρης Τσιλικής	50€
Θεολογίτης Μάρκος	20€
Υδραίος Μιχάλης (εις μνήμη των γονέων του)	35€

ΠΩΛΗΤΗΡΙΟ

Πωλείται διαμέρισμα ισόγειο 59 τ.μ. (Ι. Δροσοπούλου 126, Κυψέλη-Αθήνα). Πληροφορίες τηλ.: 6936724724 κ. Κυριάκος Ψωμάς.

Ευχαριστήριο

Το Κοινοτικό Συμβούλιο Σκαμιάς ευχαριστεί τους **Λάκη Κράλλη** και **Ελεάννα Κονάκα** για την διάθεση χρηματικού ποσού, προκειμένου να κατασκευαστούν και να τοποθετηθούν πέτρινα παγκάκια στον Πλάτανο της Σκάλας.

Ευχαριστήριο

Το Δ. Σ. του Συλλόγου Σκαμιατών Αθήνας ευχαριστεί θερμώς τον **Κωστή Κολιό** για την πολύτιμη συμβολή του στη δημιουργία κι έκδοση του καλαίσθητου τουριστικού φυλλαδίου, που διανεμήθηκε στην εμπορική Έκθεση της Κωνσταντινούπολης (9-10 Φλεβάρη 2012).

Ευχαριστήριο

Το Δ. Σ. του Συλλόγου Σκαμιατών Αθήνας ευχαριστεί θερμώς την **Πάτρα Κωτσάκη - Βασιλείου** για την παραχώρηση μέρους του αρχείου του Σπυρίδωνα Αναγνώστου προκειμένου να ψηφιοποιηθεί.

Επιτυχίες νέων

✓ Η Νικολέτα Βεμβέτσου ήταν μια από τους δέκα μαθητές του νομού Λέσβου, που έλαβε μέρος στην ημερίδα Euroscola, που πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο στις 13 Οκτωβρίου. Οι μαθητές του νομού μας κλήθηκαν να γράψουν μια έκθεση ιδεών για τον τρόπο που συμβάλλει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη μείωση του δημοκρατικού ελλείμματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Νικολέτα ήταν μεταξύ αυτών που επιλέχθηκαν. Τις εκφράζουμε τα θερμά συγχαρητήρια κι ελπίζουμε να δημοσιεύσουμε το δοκίμιο σε προσεχές τεύχος της εφημερίδας μας.

✓ Ο Κώστας Δ. Παπαδόπουλος πέτυχε στο Οικονομικό Τμήμα του Πανεπιστημίου της Πάτρας.

✓ Ο Λευτέρης Φ. Κατραντζής πέτυχε στο τμήμα Μηχανολόγων του Πολυτεχνείου της Πάτρας. Θερμά Συγχαρητήρια!!!

Πώς μπορείτε να επικοινωνείτε μαζί μας

A) Τηλ. Συλλόγου	210 3844941
Γιώργος Ευαγγέλου	697 4740853
Κώστας Τσάκος	697 6095225
Παναγιώτης Χαϊδεμενάκης	694 4422051
Χάρης Κυριάκου	697 7483211
Τάκης Στυλιανού	697 4106824
Αλέκος Πατσής	693 6052008
Αθανασία Τσίχλα	697 6417700

B) Ο Σύλλογός μας για να καλύψει τις βασικές ανάγκες λειτουργίας του χρειάζεται την οικονομική σας στήριξη, μην ξεχνάτε ότι οι συνδρομές σας αποτελούν βασική πηγή εσόδων.

Αρ. λογ. ΕΘΝΙΚΗΣ 195/770247-71

Αρ. λογ. ΕΘΝΙΚΗΣ 195/770340-69

(για το Τέμπλο της «Σωτήρος»)

Νέα από τους φορείς του τόπου μας

Σύλλογος Γυναικών Σκαμιάς «Η Αγία Φωτεινή»

✓ Στις 25 Δεκεμβρίου, ημέρα των Χριστουγέννων, παράλληλα με το καθιερωμένο κάλεσμα των μελών μας, πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα του Συλλόγου μας η εκλογο-απολογιστική συνέλευση. Αφού προηγήθηκε ο απολογισμός δράσης κι έγινε η ενημέρωση από την Πρόεδρο του Συλλόγου, πραγματοποιήθηκαν οι εκλογές, από τις οποίες προέκυψε το κάτωθι Διοικητικό Συμβούλιο: Τσάκου Μαριάνθη (Πρόεδρος), Κραντίνου Μαίρη (Αντιπρόεδρος), Λιαπούρη Λίτσα (Γραμματέας), Κυριάκου Πόπη (Ταμίας), Καραγεωργίου Ιουλία (Μέλος). Η εξελεγκτική επιτροπή απαρτίζεται από την Καμβύση Ελπίδα και Κυριάκου Μαρία.

Θεοφάνια στη Σκάλα Σκαμιάς

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς γυρίσαμε σ' όλο το χωριό και είπαμε τα κάλαντα. Ανήμερα, στην αίθουσα του Συλλόγου μας έγινε η καθιερωμένη κοπή της πίτας μέσα σε εορταστική ατμόσφαιρα. Η αίθουσα γέμισε ασφυκτικά. Μας τίμησαν με την παρουσία τους ο Τοπικός Σύμβουλος Γιώργος Σαρόγλου και μέλη από τους Συλλόγους Παραδοσιακών Χορών «Ο Μόλυβος», Σκάλας Σκαμιάς και Συλλόγου Γυναικών της Αργένου. Η δασκάλα του χορευτικού μας Ρένα Γρηγορίου μαζί με τα μέλη του Συλλόγου του Μολύβου και του δικού μας τραγουδήσαμε παλιά κάλαντα και παλιά τραγούδια από τον τόπο μας. Πραγματικά, δημιουργήθηκε μια ξεχωριστή ατμόσφαιρα. Δυο φλουριά είχε η βασιλόπιτα, το πρώτο έπεσε στην Στρατούλα Τραγέλλη και το δεύτερο στην Κατίνα Καζαμία. Τα δώρα ήταν προσφορά της Σταυρίτσας Λιαπούρη και Φωτεινής Μαδυτιανού, τις οποίες ευχαριστούμε θερμά. Στους παρευρισκομένους κεράσαμε την παραδο-

σιακή πλατσέντα, την οποία αφιλοκερδώς μας έψησε ο Φώτης Καραγιαννάκης.

Λίγες ημέρες μετά τις γιορτές επισκεφτήκαμε το Ζαχάριο Γηροκομείο στην Αγία Παρασκευή. Εκεί είδαμε του συγχωριανούς μας τροφίμους κι ανταλλάξαμε ευχές.

Μέσα στο Γενάρη πραγματοποιήσαμε συνάντηση σε προγραμματισμένο ραντεβού με τον Πρόεδρο του Εμπορικού Επιμελητηρίου Λέσβου κ. Θρασύβουλο Καλογρίδη, με τον οποίο συζητήσαμε τις δυνατότητες προβολής του Λαογραφικού Μουσείου του χωριού μας και της Αίθουσας Μυριβήλη. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε σε θερμό κλίμα και ο κ. Καλογρίδης υποσχέθηκε να παράσχει κάθε βοήθεια.

Προσφορές στο Σύλλογο

Καπετανίου Πόλυ

€ 30

Εξωραϊστικός Σύλλογος Σκαμιάς «Στράτης Μυριβήλης»

Τη παραμονή της Πρωτοχρονιάς δώσαμε μια νότα χαράς στο χωριό με τα κάλαντα που είπαμε στους συγχωριανούς μας. Αυτοί με τη σειρά τους μας καλοδέχτηκαν και μας πρόσφεραν το "βρισκάμενο".

Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος, ανήμερα των Φώτων κόψαμε την Πρωτοχρονιάτικη πίτα μας. Ευχαριστούμε όχι μόνο όσους αφήφισαν τις άσχημες καιρικές συνθήκες και παρευρέθηκαν αλλά και όσους συνεισέφεραν με τα νοστιμότητα εδέσματα τους, στο μπουφέ της γιορτής!!!

Στα φλουριά από τις βασιλόπιτες της εκδήλωσης αντιστοιχούσαν δύο δώρα (1ο και 2ο), ενώ για το 3ο δώρο έγινε κλήρωση. Τα δώρα κέρδισαν οι: Ιουλία Λ. Καραγεωργίου (υφαντός διάδρομος, προσφορά του συλλόγου μας), Γκρέτα Λόκεν Φωτίου (διακοσμητικό τοίχου, προσφορά του συλλόγου μας), Κάιτη Κάιτατζη (διακοσμητικό τοίχου, προσφορά Νίκης Κατακουζηνού). Στην εκδήλωση παρευρέθηκαν επίσης εκπρόσωποι των συλλόγων γυναικών Σκαμιάς και Αργένου.

Ο Σύλλογός μας εύχεται σε όλους τους φίλους και συγχωριανούς μας ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑ!!!

Η ΓΩΝΙΑ ΜΑΣ

Τα νέα του ΛΕΠΕΤΥΜΝΟΥ και της ΑΡΓΕΝΟΥ

Σύλλογος Λεπετύμνου

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε η κοπή της πρωτοχρονιάτικης βασιλόπιτας του Συλλόγου μας το Σάββατο 21-01-2012. Στην κοπή παραβρέθηκαν μέλη και φίλοι του συλλόγου

που τους προσφέρθηκαν σπιτικά εδέσματα και ποτά. Η βραδιά πέρασε ευχάριστα συζητώντας διάφορα θέματα που αφορούν το χωριό μας και όχι μόνο. Επίσης παραβρέθηκε και ο

τοπικός πρόεδρος του χωριού μας κ.Θέμης Καμμένος, που προσπαθεί και κάνει ό,τι μπορεί παρόλες τις δυσκολίες συνθήκες που βρεθήκαμε μετά τον Καλλικράτη. Τυχρή της βασιλόπιτας ήταν η κ. Παναγιώτα Δούμουρα. Ευχόμαστε σε όλους για το νέο έτος υγεία και δημιουργικότητα.

Γεννήσεις

Η Βάσω Γιακμόγλου και ο Παντελής Κυριακόπουλος απέκτησαν αγόρι.

Να τους ζήσει!

Αρραβώνας

Ο Κυπαρίσσης Καλπάκης και η Αφροδίτη Στρατηγού αρραβωνιάστηκαν.

Να ζήσουν!

Πένθη

Πρόσφατα απεβίωσαν: ο Δημήτρης Κράνης, η Δέσποινα Εγγλέζου, ο Ευστράτιος Χιωτέλλης και Ευαγ-

γελία Περλαντώνη. Στις οικογένειές τους εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια.

Ευχετήριο

Ο Σύλλογος Λεπετύμνου εύχεται στα μέλη και τους φίλους του Συλλόγου Καλή Σαρακοστή και Καλό Πάσχα.

Σκαμιά

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ιδιοκτήτης:
Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΥΚΑΜΙΩΤΩΝ
ΛΕΣΒΟΥ
E-mail: skamia78@yahoo.gr
«ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΓΟΡΓΟΝΑ»
Γραφεία: Ιθώμης 14,
Γκυζη Αθήνα Τ.Κ. 11475
Τηλ. 210 38.44.941

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ Δ.Σ. ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Εκδότης: (υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο)

Ευαγγέλου Γεώργιος
Δαρδανελίων 166 Ν. Σμύρνη
Τ.Κ. 171 23 Τηλ. 210 9359543

Συντακτική Επιτροπή

Όλα τα μέλη του Δ.Σ.

Συνδρομή ετήσια 5 €

Φωτοστοιχειοθεσία - Εκτύπωση

«Ν. ΖΩΡΖΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.»

Μεσολογίου 10 & Μάνης
Αθήνα - Τηλ. 210 33.01.600

ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΣΥΓΗΡΕΤΗΣΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗΣ

Εξυπηρέτηση όλο το 24ωρο
(σε όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό)

ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΤΑΜΑΔΟΥ - ΤΗΛ. 22 53093 420
ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΑΣ - ΤΗΛ. 22 530 42065
ΚΙΝ. 6977393961 - 6972012389

Από την ιστορία του χωριού μας

Ο εκ Σκαμιάς ορμώμενος αγωνιστής Γιώργος Κουγιουμτζής (ή Συμπριών'ς)

του Τάκη Χαρ. Ιορδάνη (Ph.D.)

Σημείωση της σύνταξης : Ο αγαπητός μας φίλος Τάκης Ιορδάνης (Πρόεδρος του Συνδέσμου Προβληματισμού & Παρέμβασης για την Ανάπτυξη της Λέσβου «ΠΙΤΤΑΚΟΣ Ο ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ», τ. Διευθύνων Σύμβουλος της Ελληνικής Βιομηχανίας Όπλων, τ. Πρόεδρος του Πανελληνίου Συλλ. Μεταλλειολόγων Μηχανικών) με αφορμή το δημοσίευσμά του στον Δημοκρατή στις 2.2.2012, το οποίο αναδημοσίευσουμε παρακάτω, μας έστειλε κάποια στοιχεία για τον αγωνιστή Γιώργο Κουγιουμτζή, ο οποίος σκοτώθηκε στα δραματικά γεγονότα του εμφυλίου πολέμου. Τα στοιχεία αυτά τα δημοσιεύουμε κι ευχαριστούμε τον κ. Ιορδάνη για τις πληροφορίες που μας έστειλε.

Σε ό,τι έχει σχέση με το θέμα του συγχωριανού σας ατυχούς Γιώρ. Κουγιουμτζή (Συμπριών'ν), τούτος έπεσε μαζί με άλλα εξ (6) παλικάρια (κι απ' τις δυο πλευρές) στη μάχη του Αητού.

Επειδή ως μικρός μπόμπιρας τότε στο χωριό, όπως ήταν φυσικό η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΑΗΤΟΥ (κάπου μεταξύ Αντίσσης και Ερεσού) είχε καταγραφεί στο μυαλό μου πολύ έντονα, γι' αυτό προσπάθη να μάθω σχετικά.

Το μόνο που κατάφερα να μάθω από έναν υπερογδοντάχρονο Αντισσαίο ήταν ότι η μάχη αυτή, ήταν από τις τελευταίες του τραγικού ατυχώς εμφυλίου, και ήταν μεταξύ χωροφυλάκων και ατάκτων του Δημοκρατικού Στρατού (το δεύτερο σκέλος δεν μπορούσε να μου το διευκρινίσει).

Η μάχη αυτή όντως έγινε τον Απρίλη του 1947. Ο συγχωριανός σας ανήκε στην ομάδα που με αρχηγό τον Καρακώστα έφυγε προς την Ερεσό. Η άλλη ομάδα με αρχηγό τον Πασχάλια από την περιοχή του Σκοτεινού στην Καλλονή έφυγε προς το νότιο τμήμα του νησι-

ΣΚΑΜΙΟΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Αφιέρωμα στον αξέχαστο συμπατριώτη μας μπαρμπα-Στέλιο Στυλιανό ή Στυλάρα της Μάρως Λίωση

Με τη συμπλήρωση δυο χρόνων από το θάνατό σου, μπαρμπα-Στέλιο, δεν σε ξεχάσαμε κι ούτε θα σε ξεχάσουμε. Η παρουσία σου στο χωριό κάθε καλοκαίρι που ερχόμαστε ήταν πολύ σημαντική. Με το αγνό χαμόγελό σου, εγκάρδια μέσα από την ψυχή σου μας καλωσόριζες με τα γλυκά καλά σου λόγια: «Καλώς τους, μορφύνετε το χωριό μας. Μας γεμίζετε το χωριό, τώρα που μένουμε λίγοι!». Ο,τιδήποτε κάναμε στο χωριό, ένα μηδαμινό μας έλεγε: «Μπράβο! Γεια στα χέρια σας!».

Μπαρμπα-Στέλιο, δεν θα ξανακούσουμε τα γλυκά σου αυτά λόγια. Θα μας μείνουν αιώνια. Η μορφή σου δεν χάθηκε από την πλατεία ούτε από τη μνήμη μας. Θα σε βλέπουμε πάντα και θα θυμόμαστε μαζί σου και την αγαπημένη σου σύζυγο, θεια-Κική, που η μοίρα (σας ένωσε στη ζωή, σας ένωσε και στο θάνατο.

ού. Τούτο έγινε μετά την μάχη στην περιοχή του Κλαπάδου (Σκοτεινός), όταν οι πολιорκημένοι από τις Κυβερνητικές δυνάμεις «αντάρτες» χωρίστηκαν σε δύο ομάδες. Η ομάδα προς Ερεσό, αφού πέρασε ύστερα από μέρες περιπλάνησης απ' το άγριο δάσος «Βόρδωνα», στη συνέχεια απ' τους «Πέντε Αγιούς» πάνω απ' τη Φτερούντα, κυνηγημένη έφθασε στα γυμνά υψώματα του Αητού. Ήταν η 9^η Απριλίου 1947. Μεγάλη εβδομάδα, Μ. Τετάρτη. Η μάχη ήταν σφοδρή. Υπήρξαν νεκροί κι απ' τις δύο μεριές. Μεταξύ αυτών ήταν και ο συγχωριανός σας.

Ο σκοπός της γραφής του άρθρου μου που δημοσιεύτηκε στο «ΔΗΜΟΚΡΑΤΗ» επικεντρώνεται στις γενναίες εκείνες μαθητριούλες (σήμερα πια αξιοσεβάστες κυρίες) που μέσα στις φλόγες του εμφυλίου όρθωσαν το μπότι τους και έγιναν σύγχρονες Αντιγόνες.

Ακολουθεί το άρθρο:
Η σχολική εκδρομή, οι σύγχρονες «Αντιγόνες» και ... η διαγωγή κοσμία.

Όταν γεννιέσαι στην καρδιά του εθνοκτόνου εμφυλίου πολέμου και στα μέρη σου έχει γίνει μια αδελφοκτόνα μάχη, ο απόηχος της σου στοιχειώνει τη σκέψη. Στη λογική του γιατί και πώς. Ήμουν μόλις 16 μηνών όταν στα υψώματα της Αντίσσης προς την Ερεσό έγινε «η μάχη του Αητού». Μεγαλώνοντας σε περιβάλλον δημοκρατικό, άκουσα πολλά για τα τραγικά γεγονότα, της Γερμανοκατοχής και του τότε παλλαϊκού ΕΑΜ, της απελευθέρωσης από τη Γερμανική μπότα και της αποπρόδας στη συνέχεια περιόδου του αδελφοκτόνου σπαραγμού, του εμφυλίου, όπως μου τα μετέφεραν, μου τα είπαν κυρίως οι συγχωριεμένοι οι γονείς μου που τα είχαν βιώσει. Πολλά απ' τα ερωτήματά μου για όλα αυτά τα ηρωικά αλλά και πένθιμα, τα διθυραμβικά αλλά και τα στυφνά, τα πυκνά, μπορεί να ληχθεί τα εξαιρετικά συμπυκνωμένα αυτά γεγονότα, μου απαντήθηκαν στο διάβα των 66 χρόνων μου, είτε με αφηγήσεις αυτοπτών και αυθήκων μαρτύρων. Η σχετική πάντως πληροφόρηση από το κοινωνικό μου περιβάλλον τότε που ήμουν παιδί και έφηβος δινόταν σχεδόν ψευδιστά και μάλλον συνωμοτικά. «Μη μας ακούσει κανένα αυτί», αφού τα πράγματα «τα 'σκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε ο χωροφύλακας». Το διάβασμα για μια ακόμη φορά στη ζωή μου, μου άναψε τελικά το φως της γνώσης. Πάντως για τα γεγονότα της μάχης του Αητού ξεχωριστή άχλη και ασάφεια υπήρχε στο μυαλό μου για πολλά χρόνια και το ξεκαθάρισμα και η απόκτηση της αντίστοιχης γνώσης τελικά έγινε μόλις πρόσφατα. Ψάχνοντας σχετικά στο Internet προ μηνών, έπεσα σε δημοσίευση της εφημερίδας «Ριζοσπάστης» της 9^{ης} Μαΐου 2010 με θέμα «Στη μνήμη των αγωνιστών». Εκεί βρήκα κάποιους συμπατριώτες μας να κάνει προσφορά στην μνήμη ενός παλικαριού από τη Σκαμιά που έπεσε στη μάχη του Αητού. Έτσι άρχισα να ψάχνω. Διάσπαρτα και ασαφή τα ευρήματά μου έκτοτε. Αυτό που μου τα έλυσε όλα, ήταν τα δύο σχετικά αποσπάσματα βιβλίων που είχε την καλοσύνη να μου δώσει ο κοντοχωριανός μου από το Μεσότοπο παλιός αγωνιστής του ΕΑΜ και ο ίδιος και Νέστορας της παρέας μας, ο συγγραφέας και θεατρικός σκηνοθέτης Πάνος Κοντέλλης.

Δεν θα αναφερθώ στο επιχειρησιακό μέρος των πραγμάτων. Ακόμη θα αποφύγω οπωσδήποτε, να αναφέρω τα ονόματα των «ένθεν κακείθεν», από σεβασμό και τιμή στους ηττημένους αλλά και στους νικητές (αν βεβαίως θεωρηθεί ότι υπήρξαν και τέτοιοι, λαμβανομένου υπ' όψη υπογραμμίζω το γεγονός της αδελφοκτονίας που ελάμβανε τότε χώρα στην ατυχή πατρίδα μας). Εξ άλλου αυτά, έχουν πια γραφεί από τους Ιστορικούς.

Τα γεγονότα λοιπόν, μένοντας σ' αυτά, θα πρέπει να αναφερθεί, είναι ότι μετά την μάχη στην περιοχή του Κλαπάδου (Σκοτεινός) οι πολιорκημένοι από τις Κυβερνητικές δυνάμεις «αντάρτες» χωρίστηκαν σε δύο ομάδες. Η μία πήγε προς τα νότια και η άλλη προς τη χερσόνησο του Ορδύμνου. Η δεύτερη αυτή ομάδα με προορισμό την Ερεσό αφού πέρασε ύστερα από μέρες περιπλάνησης απ' το άγριο δάσος «Βόρδωνα» στη συνέχεια απ' τους «Πέντε Αγιούς» πάνω απ' τη Φτερούντα, κυνηγημένη έφθασε στα γυμνά υψώματα του Αητού. Ήταν η 9^η Απριλίου 1947. Μεγάλη εβδομάδα, Μ. Τετάρτη. Εβδομάδα των Παθών της Θρησκείας μας αλλά και του Έθνους μας. Εκεί δόθηκε η μάχη. Σφοδρή. Ανελέητη. Τα αποτελέσματα τραγικά. Νεκροί και τραυματίες. Κι απ' τις δυο μεριές. Αίμα έρρευσε. Πολύ. Κόκκινο,

κι απ' τους μεν κι απ' τους δε. Μανούλες σπάρξαν, αδερφές μαυροφόρεσαν και γερόντων πατεράδων το δάκρυ στέρεψε. Υπήρξαν και αιχμάλωτοι βεβαίως.

Οι αιχμάλωτοι, επτά τον αριθμό, μεταφέρθηκαν τελικά στη Χωροφυλακή στη πρωτεύουσα. Στο έκτακτο Στρατοδικείο Μυτιλήνης με Βασιλικό Επίτροπο τον τότε Διοικητή της Χωροφυλακής έγινε η δίκη τους το τελευταίο δεκάημερο του Απριλίου και τελικά η ετυμηγορία του ήταν: καταδικάσει σε θάνατο.

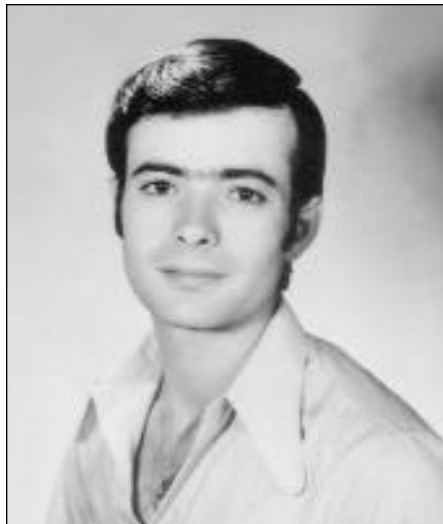
Η εκτέλεση τους έγινε στην Κράτηγο την 4.30 πρωινή της 29^{ης} Απριλίου 1947.

Δύο μέρες μετά, πρωτομαγιά. Το Γυμνάσιο Θηλέων πηγαίνει εκδρομή με συνοδό μία καθηγήτριά τους στην Κράτηγο, στο εκεί δάσος. Εκεί οι μαθήτρίες σε κατάσταση ευθυμίας και χαράς παίζουν και τρέχουν κατά πως συμβαίνει στις σχολικές εκδρομές. Κάποιες απ' αυτές πέφτουν πάνω σ' ένα μακάβριο θέαμα, στους εκεί φρεσκοσκαμμένους τάφους. Ανθρώπινα οστά, ανάκατα και μισοβγαλμένα απ' το χώμα που τα σκέπαζε, κείτονταν διάσπαρτα γύρω απ' τους τάφους.

Κάποιες κοπελιές αποσβολωμένες απ' την εικόνα έφυγαν τρεχάτες. Κάποιες άλλες πιο ψύχραιμες, πιο ευαίσθητες αλλά και πιο πολιτικοποιημένες που γνώριζαν τα γεγονότα, με θλίψη, ευαισθησία αλλά και ξεχωριστό σεβασμό και αγάπη μαζεύουν τα διάσπαρτα οστά τα ξαναβάζουν στους τάφους τους και με οδύνη και κλάμα τα σκεπάζουν με χώμα αλλά και λουλούδια του Μαγισού που μαζέψαν απ' τα εκεί γύρω χωράφια. Για να αποφύγω κάποιο περιττό, ερραζίζομαι απ' το βιβλίο «Σελίδες του Αγώνα» του Γεωργ. Αθ. Σκούφου το σχετικό απόσπασμα

«Πρωτομαγιά 1947. Γυμνάσιο Θηλέων, με συνοδό την καθηγήτρια Καμπάνη, ήρθε εκδρομή στην Κράτηγο, στο δάσος του Συφναίου. Δίπλα ακριβώς οι φρέσκοι τάφοι των εκτελεσμένων. Τα κορίτσια που σκόρπισαν στα χωράφια παίζοντας έπεσαν πάνω τους. Οι ένοχοι φεύγοντας τρομαγμένοι, τους μισοσκέπασαν. Πήγαν και οι σκύλοι ... Οι κοπέλες μας, χωρίς φόβο και δισταγμό, με με πολύ σεβασμό και αγάπη, τους ξανασκέπασαν με χώμα, με λουλούδια, με δάκρυα ... Έκαναν το καθήκον τους σαν Ελληνίδες.... Για την «αντεθνική» τους αυτή πράξη τιμωρήθηκαν αυστηρά από τον καθηγητικό σύλλογο. Για την ιστορία ... και ευγνωμοσύνη από μας τους συναδέλφους των νεκρών, αναφέρω όσες θυμάμαι: Την Παπαχαλαμάπου (Αρίσβα το όνομά της κατά πρόσφατη διευκρίνιση) από την Αγία Παρασκευή (κόρη του Μάκιστου), την Αποστόλου Ευαγγ. (κόρη του Δάσκαλου) την Ευτυχία Κακαβιά, την Πάρη Χωριανοπούλου....και άλλες που ο χρόνος δε με βοηθά να θυμηθώ».

Στους «Καλλονιάτες» (κατά Δ. Σαραντάκο: Καλλονιάτες ονομάζονται λόγιοι λεσβιακής καταγωγής, οι οποίοι, από τον Οκτώβριο έως τον Μάιο συγκεντρώνονταν, συζητώντας και τρωγοπίνοντας κάθε δεύτερο Σάββατο μεσημέρι, στο φιλόξενο εντευκτήριο του Συλλόγου Καλλονιατών), είχα την τύχη να γνωρίσω και να είμαι συνδαιτυμόνες τους, τις δύο από τις τέσσερις τότε μαθήτρίες που αναφέρονται στο πιο πάνω απόσπασμα. Τις αξιοσεβάστες κυρίες Ευαγγελία Αποστόλου - Παναγιώτου και Πάρη Χωριανοπούλου - Πολυχρονιάδη. Για να αποφύγω το ενδεχόμενο λάθος και ενώ γράφω τα παρόντα επικοινωνήσα τηλεφωνικά και με τις δύο τους για να μάθω την αλήθεια των πραγμάτων. Συγκλονίστηκα όταν μου είπαν πως στο ενδεικτικό τους της 5^{ης} Γυμνασίου που ήταν τότε, τους έβαλαν διαγωγή καλή (αναφέρω στην επικεφαλίδα κοσμία. Μακάρι να ήταν κοσμία. «Καλή, κοσμία, κοσμιότητα», τα παραθετικά του καλή, εν προκειμένω τους βάλανε τη χειρότερη δυνατή). Και η αιτιολογία κατά την απόφαση των καθηγητών τους, διότι «συμμετείχαν σ' αυτή την πράξη, βάζοντας λουλούδια στους τάφους των εκτελεσμένων συμμοριτών (κατά το χαρακτηρισμό της ανακοίνωσης της εκτέλεσής τους, Διοικητού Αθ. Τριβέα, Ταξιάρχου)». Βεβαίως αξιο λόγου να αναφερθεί είναι ότι πριν από την σύγκληση του συλλόγου καθηγητών, στο προαύλιο χώρο του Θηλέων στην πρωινή προσευχή υπήρξε και μία έμμεση διαπόμπευση των μαθητριών αυτών αφού παρέστη ο τότε Νομάρχης Λέσβου όπου κατακεραύνωσε με εθνικόφρον παραλήρημα του, τις μαθήτρίες που συμμετείχαν στην «απεχθή αντεθνική αυτή πράξη». Στη συνέχεια ο Σύλλογος καθηγητών μετά από την απολογία των μαθητριών και το δριμύ κατηγορώ κυρίως από τον καθηγητή των Θρησκευτικών, ο οποίος ως άλλος Κρέων

κατακεραύνωνε για τις «αντεθνικές» τους πράξεις τις μικρές αυτές Αντιγόνες, απεφάσισε 20ήμερο αυστηρά αποβολή τους. Διευκρινίζεται ότι πέραν των τεσσάρων που προαναφέρονται, υπήρχε και πέμπτη μαθήτρια που είχε την ίδια τύχη, η Στρατούλα Πάτση. Βέβαια η τιμωρία εκτεινόταν και σ' άλλες μαθήτρίες αλλά με μικρότερες ποινές. Ακόμη, η πληροφορία ως προς την κατάσταση ορισμένων εκ των σωρών μετά το ξεθάψιμό τους από τα σκυλιά ήταν ανατριχιαστική και την αποφεύγω επί τούτου. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η μάνητα της Εθνικοφροσύνης ήταν τέτοια που και στο σύλλογο καθηγητών ή τουλάχιστο σε κάποιους απ' αυτούς κατά πως διαδόθηκε τότε επιβλήθηκαν ποινές πειθαρχικής μορφής.

Είθε τους δύσκολους αυτούς καιρούς που διέρχεται σήμερα η Πατρίδα μας που βρίσκεται υπό οικονομική κατοχή (κατά τον πρόεδρο των δικαστών και εισαγγελέων τον συμπατριώτη μας κ. Χ. Αθανασίου) να μη ξαναζήσει τέτοιες μορφές ανατριχιαστικές και αποφράδες καταστάσεις και πάντα να επικρατεί η καταλλαγή, η αδερφοσύνη και η αγάπη για να περάσουμε τα δύσκολα που μας έρχονται.

Ηλιούπολη, 30.1.2012

Ποιος είδε κράτος λιγοστό (Γεώργιος Σουρής 1853-1919)

Ποιος είδε κράτος λιγοστό
σ' όλη τη γη μοναδικό,
εκατό να εξοδεύει
και πενήντα να μαζεύει;...

Να τρέφει όλους τους αργούς,
νά 'χει επτά Πρωθυπουργούς,
ταμείο δίχως χρήματα
και δόξης τόσα μνήματα;

Νά 'χει κλητήρες για φρουρά
και να σε κλέβουν φανερά,
κι ενώ αυτοί σε κλέβουνε
τον κλέφτη να γυρεύουνε;

Όλα σ' αυτή τη γη μασκαρευτήκαν
ονείρατα, ελπίδες και σκοποί,
οι μούρες μας μουτσούνες εγίνηκαν
δεν ξερομε τί λέγεται ντροπή.

Σπαθί αντίληψη, μυαλό ξεφτέρι,
κάτι μισόμαθε κι όλα τα ξέρει.
Κι από προσπάτπου κι από παππού
συγχρόνως μπούφος και αλεπού.

Θέλει ακόμα -κι αυτό είναι ωραίο-
να παριστάνει τον ευρωπαϊό.
Στα δυό φορώντας τα πόδια που 'χει
στο 'να λουστρίνι, στ' άλλο τσαρούχι.

Σουλούπι, μποϊ, μικρομεσαίο,
ύφος του γόη, ψευτομοιραίο.
Λίγο κατσούφης, λίγο γκρινιάρης,
λίγο μαγκούφης, λίγο μουντάρης.

Και ψωμοτούρι και για καφέ
το «δε βαρυνέσαι» κι «ωχ αδερφέ».
Ωσάν πολίτης, σκυφτός ραγιάς
σαν πιάσει πόστο: δερβέναγας.

Δυστυχία σου, Ελλάς,
με τα τέκνα που γεννάς!
Ω Ελλάς, ηρώων χώρα,
τί γαϊδάρους βγάζεις τώρα;

(Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα
Ρωμικός, Νοέμβρης 1909)

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ:

του Γιώργου Παρασκευαΐδη*

Φαντάζομαι ότι όσοι διάβασαν το βιβλίο «Το Αϊβαλί η πατρίδα μου» με τις ζωντανές περιγραφές και προπαντός το προσωπικό και ανατολίτικο ύφος του Φώτη Κόντογλου, είναι αδύνατο να μην τους γεννήθηκε η νοσταλγία και περιέργεια να παν από κοντά να δουν αυτά τα πανέμορφα και παραδεισένια μέρη της χαμένης για πάντα πατρίδας μας. Πόσο μάλλον όσοι έχουν τις ρίζες τους από κει και τα βλέπουν από μακριά με το κιάλι, όπως εγώ

1. Η χερσόνησος της Αγ. Παρασκευής, με το βράχο και το ομώνυμο μοναστήρι (που τώρα σώζεται μόνο το ερείπιο της εκκλησίας), όπου περνούσε τους καλοκαιρινούς μήνες ο Φ.Κ. ψαρεύοντας με τη βάρκα του.

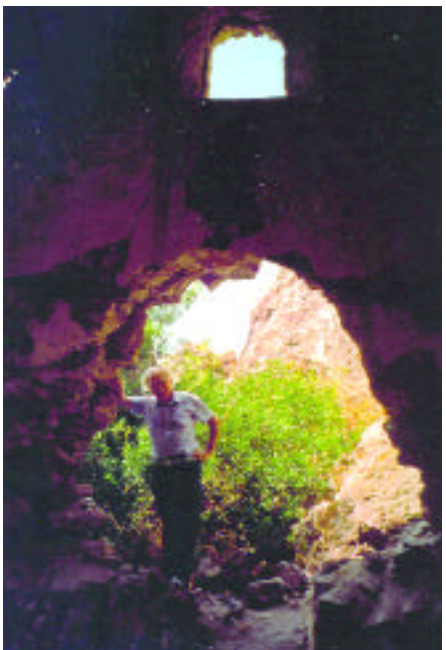
απ' το εξοχικό μας στον Ασπροπόταμο Μανταμάδου.

Η πρώτη φορά ήταν πριν το ευρώ, όταν πήγαμε πακέτο με 16.000 δρχ. το άτομο, με γκρουπ και με Τούρκο ξεναγό που παραποιούσε την ελληνική ιστορία, ουσιαστικά για να μας πουλήσουν τα δερμάτινα και τον μπακλαβά, γιατί τότε ο προορισμός ήταν περισσότερο για αγορές παρά για τουρισμό. Στο μόνο α-

5. Το Αϊβαλί καθώς φαίνεται απ' το λόφο της Αγ. Παρασκευής.

ξιοθέατο που μας πήγαν, ήταν η Πέργαμος. Η δεύτερη φορά ήταν μ' ένα φίλο και συγχωριανό που μένει στη Γαλλία, που είχε ξαναπάει και είχε γνωριμίες με Τούρκους, που μας βοήθησαν να πάμε στα χωριά των προγόνων μας με νοικιασμένο αυτοκίνητο. Η τρίτη φορά ήταν πριν από τρία - τέσσερα χρόνια, που πήγαν πάλι για ψώνια οι γυναίκες και γω περιδιάβηκα τα σοκάκια του Αϊβαλιού με τα ρημαγμένα και κατάκλειστα ελληνικά σπίτια και τις καταστρεμμένες με επιβλητικές ακόμα εκκλησίες σε όγκο, αρχιτεκτονική και μεγαλοπρέπεια. Τότε ε-

9. Το εσωτερικό της εκκλησίας της Αγ. Παρασκευής (από τη δυτική κύρια είσοδο)

2. Η στενή είσοδος του κολπίσκου «Γιουρούκηδες» (όπου, καθώς αναφέρει ο Φ.Κ., είναι το ηφαίστειο, «η χούνα», με τα βαθιά νερά), με την «τρύπια πέτρα» απ' τη μια μεριά και τη «φωλιά τ' αητού» με τον αψηλό βράχο, το «χοντρόβουννο», από την άλλη.

πιχείρησα να επισκεφτώ και το αγαπημένο λημέρι του Κόντογλου, ακριβώς απέναντι από το Αϊβαλί, δηλαδή τη χερσόνησο της Αγ. Παρασκευής, που νόμιζα ότι θα με «πετάξει» απέναντι μια βάρκα ή μια γκαζολίνα, αλλά δυστυχώς δεν υπήρχε κάτι τέτοιο. Ήταν δεν ήταν μισό μίλι η απόσταση απ' τη μία στεριά στην άλλη! (φωτό 1).

Έτσι αυτήν τη φορά -την τέταρτη- δηλαδή φέτος, αποφασίσαμε τρεις ερω-

3. Ο λόφος με τον «λαγού τ' αυτιά», αριστερά, και ο άλλος με τον «σεϊτάν σοφρασί», δεξιά, καθώς φαίνονται πηγαινόντας για την Αγ. Παρασκευή.

τευμένοι με τα γραφόμενα του Φώτη Κόντογλου να πάρουμε το αυτοκίνητό μας και να κάνουμε όλον αυτόν το γύρο του νότιου μπουγαζιού, για να δούμε αποκλειστικά αυτά τα θαυμάσια που περιγράφει στο βιβλίο του, το οποίο - σημειωτέον - έχω διαβάσει και τρίτη φορά, πρόσφατα, να είμαι καλά κατατοπισμένος.

Προορισμός μας, ο λόφος χερσονήσου της Αγιά Παρασκευής με τον επιβλητικό της βράχο και το ομώνυμο μο-

6. Η εκκλησιά-ερείπιο της Αγ. Παρασκευής, κάτω απ' τον πελώριο κόκκινο βράχο.

ναστήρι στα ριζά του, όπου ήταν τα υποστατικά της οικογένειας Κόντογλου κατά την Τουρκοκρατία (φωτό 14). Ξεκίνησαμε λοιπόν μετά τον έλεγχο των ταυτοτήτων απ' το Τελωνείο, προς το κέντρο, αφήνοντας αριστερά μας το δρόμο προς Πέργαμο και παίρνοντας το δεξι παραλιακό που συνεχίζει άσφαλτος πάνω «στο μεγάλο χερσόνησο του μπουγαζιού» (καθώς το αναφέρει ο Φ.Κ.) μέχρις ένα ορισμένο σημείο. Από κει και πέρα, συνεχίζεται καλός χωματόδρομος, αρκετά φαρδύς. Στην αρχή κάναμε μια παράκαμψη στα δεξιά σ' ένα δευτερεύοντα χωματόδρομο, που πλησίαζε προς το στόμιο του μικρού κολπίσκου «Γιουρούκηδες», για να βγάλουμε φωτογραφίες.

Οι περιγραφές του ζωγράφου και αγιογράφου Φ.Κ. είναι τέτοιες που δε χρειάζεται χάρτης. Πράγματι είδαμε επιτέλους από κοντά και εκ του φυσικού το

γραφικό στόμιο του κόλπου με την «τρύπια πέτρα» απ' τη μία μεριά και τον αψηλό βράχο, «χοντρόβουννο», από την άλλη, με τη «φωλιά του αητού», απόσταση όχι πάνω από 200 μ. και στο μέσον η «χούνα», το ηφαίστειο δηλαδή με τα βαθιά νερά! (φωτό 2). Αφού απολαύσαμε το μαγευτικό θέαμα και βγάλαμε τις σχετικές φωτογραφίες, επιστρέψαμε στον κεντρικό χωματόδρομο για την Αγ. Παρασκευή. Στη διαδρομή αυτή από αριστερά μας φαίνονται οι δύο κοντινοί λόφοι με κορυφές του «λαγού τ' αυτιά» ο

7. Το ερείπιο της εκκλησίας, κολημένο στην απόληξη του βράχου με την κουφάλα και τη χτιστή κολώνα, στο λόφο της Αγ. Παρασκευής.

ένας και του «δαιμόν' η τράπεζα» (σεϊτάν σοφρασί) ο άλλος, όπου κι εκεί ανebαίνει δρόμος. Η τρίτη κορυφή, ο Προφήτ' Ηλίας, που αναφέρει ο Φ.Κ., είναι πολύ πιο πέρα απ' αυτές, προς αριστερά (φωτό 3).

Συνεχίζουμε το χωματόδρομο μέχρι που πέφτουμε σε μια διασταύρωση με μια μεγάλη πινακίδα που δείχνει αριστερό βέλος KARACA SITESI και δεξιά βέλος CEYLAN SITESI και AYIA PARASKEVI MANASTIRI (φωτό 4).

Εμείς ακολουθούμε φυσικά το δεξι χωματόδρομο που σε κάποιο σημείο διακλαδίζεται αριστερά προς Ceylan Sitesi και δεξιά προς Αγ. Παρασκευή, που από ένα σημείο και μετά, δίπλα από μία λι-

11. Ο ημικατεστραμμένος περικαλλής και επιβλητικός ναός του Ταξιάρχη, με το κωδωνοστάσι χωρίς την καμπάνα μπροστά στον τρούλο, στην ελληνική συνοικία του Μοσχονησιού.

μούλα, μετατρέπεται σε υπέροχο μονοπάτι μέσα σε πευκόδασος, που καταλήγει στο βράχο της Αγ. Παρασκευής. Εκεί, αντίς για μοναστηριακό συγκρότημα, όπως μας παριστάνει στα σκίτσα του ο Φ.Κ. (φωτό 14), σώζεται μόνο το ερείπιο της μονόκλιτης εκκλησίας με καμπυλωτή οροφή, χωμένη στα ριζά του βράχου, που στη νότια απόληξή του σχηματίζεται μια πελώρια κουφάλα-στοά (φωτό 8), σχεδόν κολητή με την εκκλησιά, όπου σώζεται και η χτιστή κολώνα-πόδι του βράχου (φωτό 7).

Η είσοδος είναι από κει, αλλά και απ' τη νότια πλευρά, που υπάρχουν τα τρία ανοίγματα-τρύπες του τοίχου (φωτο 6), απ' τα οποία φαίνεται πανοραμικά ο κολ-

10. Απ' το εσωτερικό της νότιας πλευράς του ερειπίου της Αγ. Παρασκευής, που από τα τρία ανοίγματά του φαίνεται το γραφικό στόμιο του κολπίσκου «Γιουρούκηδες»

4. Η πινακίδα σε μια διασταύρωση του χωματόδρομου, που σε καθοδηγεί για το μοναστήρι της Αγ. Παρασκευής (Timarhane Mevkii)

πίσκος «Γιουρούκηδες», με τους τρεις λόφους απέναντι (φωτό 10) όπως προείπαμε.

Το ιερό της είναι αριστερά της βόρειας εισόδου, κανονικά δηλαδή απ' την ανατολή. Στη δύση υπάρχει άλλο άνοιγμα μεγάλο, με αψιδωτό μικρό παράθυρο από πάνω, που προφανώς ήταν η κύρια είσοδος της εκκλησίας (φωτό 9). Ανατολικά της διακρίνονται χαλάσματα κάποιας βρύσης και λίγο πιο πέρα ένα φαρδύ πηγάδι βάθους τριών - τεσσάρων μέτρων, που προς το δυτικό άκρο του καταλήγει σε στοά, με μια αγριοσυκιά φυτωμένη εκεί.

Τραβήξαμε αρκετές φωτογραφίες και επιστρέψαμε για φαγητό στην παραλία του Μοσχονησιού με τις ατελείωτες ταβέρνες και τα κέντρα (φωτό 13). Μετά κάναμε μία βόλτα στην αγορά και καταλήξαμε στον Ταξιάρχη, ένα κολοσσιαίο αριστούργημα αρχιτεκτονικής, εγκαταλελειμμένο κι ερειπωμένο όπως και τα υπόλοιπα.

Οι κολώνες ιωνικού ρυθμού δεσπόζουν σε όλα τα επιβλητικά κτήρια και τις εκκλησίες του Αϊβαλιού και του Μοσχονησιού. Εκτός από την εξωτερική πύλη της αυλής, που είναι υπερυψωμένη με σκαλοπάτια (φωτό 11), η εσωτερική πύλη του πανύψηλου ναού είναι επίσης υπερυψωμένη, με αρκετά σκαλοπάτια ημικυκλικά από πελεκητή πέτρα της περιοχής Σαρμουσάκ, όπως και ο Ταξιάρχης Μανταμάδου, που είναι χτισμένος από την ίδια κοκκινόπετρα. Η αυλή της επίσης είναι στρωμένη από την ίδια ακανόνιστη πέτρα. Το κτίσμα σε πολλά σημεία παρουσιάζει μεγάλες ρωγμές, που

8. Ανάμεσα απ' τη χτιστή κολώνα και την κουφάλα του βράχου διακρίνονται τα τελευταία σπίτια του Αϊβαλιού

δυστυχώς ακόμα δεν έχουν επουλωθεί (φωτό 11).

Μια Τουρκοκρατική γριά που μένει εκεί δίπλα με την κόρη της και μιλάει ελληνικά σα να ήταν στην πατρίδα της, μας είπε ότι κρατούσε 26 χρόνια το κλειδί της εκκλησίας να τη φροντίζει και να την ανοιγοκλείνει στους επισκέπτες, και τώρα της το είχε πάρει η Αρχαιολογική Υπηρεσία για επισκευή, γι' αυτό είναι κλειστή (φωτό 12). Μέχρι να βγάλουμε φωτογραφίες, καταφθάνει ένα γκρουπ

Αφιέρωμα στα εκατό χρόνια από την απελευθέρωση του χωριού μας

Στο παρόν φύλλο της εφημερίδας μας πραγματοποιούμε ένα αφιέρωμα στα εκατό χρόνια από την απελευθέρωση του χωριού μας από τους Τούρκους. Τα γεγονότα της περιόδου αυτής μας είναι γνωστά από τις μαρτυρίες τόσο του Σπυρίδωνα Αναγνώστου όσο και της κόρης του Πολυξένης Σπ. Αναγνώστου Βασιλείου, τις οποίες παραθέτουμε παρακάτω. Τα κείμενα τα αντλήσαμε από το βιβλίο: Σπύρου Κ. Αναγνώστου, Λεσβιακά, τόμος 6'. Συγκέντρωση και επεξεργασία κειμένων: Χαράλαμπος Π. Αναγνώστου, εκδ. Σύλλογος Καλλονιατών Λέσβου, Αθήνα 1994.

Αι τελευταίαι ημέραι των Τούρκων στη Σκαμιά. Τα φόβια

του Σπυρίδωνος Αναγνώστου

Όταν, κατά τους παλαιούς χρόνους η κραταιά Ρώμη ήλθε εις πόλεμον με την πανίσχυρον και υπερήφανον Καρχηδόνα, όλοι οι Ρωμαίοι ανησυχούν μεν, ως ήτο επόμενον, δια την έκβασιν αυτού, δεν ήσαν όμως και όλως διόλου αδιάλλακτοι· διά τούτο και εις πάσαν παρουσιαζομένην ευκαιρίαν έσπευδον να συνθηκολογούν με τους εχθρούς των.

Ο μόνος δε Ρωμαίος, που εννόησεν ότι η μονομαχία αυτής της Ρώμης και της Καρχηδόνας έπρεπε να εξακολουθήσει μέχρι τελείας καταστροφής της μιας εξ αυτών, ο μόνος που ήταν αδυσώπητος, ήτο ο Κάτων ο πρεσβύτερος.

Αυτός διά να διεγείρει την χολήν των συμπολιτών του κατά των Καρχηδονίων, εσοφίσθη το εξής τέχνασμα. Οσάκις ωμίλει από το βήμα εις την Βουλήν (και ωμίλει κάθε μέρα), την στιγμή ακριβώς που κατέβαιναν από το βήμα, εφώναζεν ωσάν να μιλούσε μόνος του delenda Cardago, δηλ. «πρέπει να καταστραφεί η Καρχηδών». Δεν επέραν λοιπόν ημέρα, που να μη φωνάξει ο Κάτων εις την Βουλήν «Πρέπει να καταστραφεί η Καρχηδών». Μιαν ημέραν, σαν να λησμόνησε να φωνάξει, κατέβη σιωπηλός, αλλ' αφήκεν επάνω στο βήμα δύο σύκα. Επειδή δε φυσικά όλοι τον ηρώτων, τι εσήμαινον αυτά, ο Κάτων καταλαβών και πάλιν το βήμα: «Χθες, λέγει, βράδυ, τα έφερα από την Καρχηδόνα, όπου ήμουν κατ' αυτές. Ω! είναι πολύ πλησίον μας, αυτή η Καρχηδών. Πρέπει να καταστραφεί η Καρχηδών». Παταγώδη χειροκροτήματα εκάλυψαν τους λόγους τούτους του Κάτωνος, εις αυτήν δε την ιδίαν συνεδρίασιν κατεδικάζετο αμετακλήτως εις καταστροφήν η Καρχηδών και μετ' ου πολύν ο Σκιπίων την παρέδιδεν εις τας φλόγας και έθαπτεν αυτήν υπό τα ερείπια αυτής!

Ούτως, η υποβολή του Κάτωνος θαυμάσια επέτυχε! Αλλά και εις το ιδικόν μας έθνος, από την ημέραν που έπεσε γενναίως μαχόμενος ο τελευταίος της Κων/πόλεως Αυτοκράτωρ Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος, μέχρι της σήμερον, μία και μόνη έκτοτε πατροπαράδοτος εντολή καταλλήλως υποβάλλεται, η διαλαμβάνουσα την αμείλικτον καταστροφήν της Τουρκίας, θαυμάσια δε αποτελέσματα αυτής εθρέψαμεν και κατά τους δύο πολέμους μας.

Διά να αποκραυγαλλωθεί όμως και εις ημάς, το κατά των Τούρκων φυλετικόν μας μίσος, πρέπει συχνά να το υποδαυλιζώμεν επαναλαμβάνοντες συχνά και εις τας παραδόσεις των μαθημάτων και εις τας διαλέξεις και εις τα άσματα, παντού τέλος και πάντοτε τα άπειρα δεινά, που υπεφέραμεν και ημείς και οι πατέρες μας από την μιανήν ταύτην φυλήν.

Προς τον σκοπόν λοιπόν τούτον, θα μου επιτρέψετε σήμερον να σας διηγηθώ, τι υπέφεραν οι κάτοικοι του χωριού τούτου από τους Τούρκους, απ' αυτής αμέσως της ιδρύσεως αυτού, προσθέτω δε εις το τέλος και τα ιδικά μας δεινοπαθήματα, ομού με την ως εκ θαύματος επελθούσαν ελευθερίαν.

Εξ όσων έχω μελετήσει, εσχημάτισα την πεποίθησιν, ότι οι πρώτοι κάτοικοι του χωριού μας ήσαν αποκλειστικώς μόνον Έλληνες, ελθόντες το πρώτον εδώ από τα πέριξ χωριά. Κατά πάσαν πιθανότητα, η κτίσις της Σκαμινιάς έγινεν ευθύς, ότε η νήσος μας εκυριεύθη από τους Γενοβέζους και εκκαθαρίσθη το Αιγαίον από τους πειρατάς. Τότε τω όντι, που κάθε κίνδυνος έλειψεν από την θάλασσαν, οι κάτοικοι των πέριξ καταστραμμένων χωριών ανέβησαν υψηλότερα, ίδρυσαν ενταύθα τούτο εδώ το θαυμάσιον ύψωμα του Λεπετύμνου, το περικαλλέστερον της νήσου μας, ανάμεσα ακριβώς εις δύο γραφικούς φάραγγας, που κατεβαίνουν ως την θάλασσα δυο χείμαρροι και κελαηδούν τα πιο γλυκύφωνα αηδόνια του νησιού μας.

Αν δε η Σκάλα μας και όλα τα πεδινά και παραθαλάσσια μέρη του χωριού αποτελούν τρόπον τινά τα πνευμόνια του, μου φαίνεται ότι η καρδιά του χωριού είναι η ...τέρα χαράδρα, η εκ π... καρυδιών κατάφυτος, ...πλησίον της υψούμενον...από ελαίας βουνόν, που νουν την ωραίαν Κορυφήν του, θαυμάσια άμπελοι (Εις τα σημεία αυτά, το πρωτότυπο που χρησιμοποίησα (φωτοτυπία) είναι κατεστραμμένον. Δυστυχώς ο Ταχυδρόμος Μυτιλήνης 24/3/1929 δεν υπάχει, ούτε στην Εθνική Βιβλιοθήκη, ούτε στη Μπενάκειο).

Όλα αυτά είναι μέρη μαγευτικά, που κάθε πέτρα έχει και μίαν ανάμνησιν. Εκείνα όμως, που έκαμαν αυτήν την φάραγγα ιστορικήν, είναι, ότι μέσα εις αυτήν αντήχησεν εσχάτως ως επικήδειος κωδωνοκρουσία, η τελευταία δέησης του τουρκικού στρατού, που μας εβασάνισε και ότι μέσα εις αυτήν, ολίγας ημέρας κατόπιν, ηκούσθησαν τα κλαυθμυρά μουγκρίσματα του Σούλιου και αντετάλησαν αι εκκωφαντικά ζητωκραυγαί κατά την θριαμβευτικήν είσοδον του ελευθερωτού στρατού μας.

Εξ όσων δυνάμεθα να εικάσωμεν, φαίνεται ότι, εδώ οι προπάτορές μας, φύσει φιλόπονοι, ενωρίς επιδοθέντες εις την γεωργίαν και το εμπόριον, έζων ανέτως υπό τον ήπιον ζυγόν των Γατελούζων μέχρι του έτους 1462, όποτε, ως γνωστόν, η νήσος μας υπετάγη εις τους Τούρκους. Τότε, το πρώτον ήλθαν και εκατοίκησαν εδώ Τούρκοι και ακριβώς από τότε χρονολογούνται όλα τα βάσανά μας.

Οι πρώτοι αυτοί Τούρκοι που μας ήλθαν εδώ, φαίνεται να ήσαν από τα άγρια ληστρικά αποσπάσματα του κατακτη-

Η Μυτιλήνη (1912). Φωτογραφία από το ημερολόγιο του 2012 των εκδόσεων καλλιθέα (kali-thea.com)

τού του Μωάμεθ, τα οποία επλημύρισαν όλην την Λέσβον και επ' ολόκληρα έτη διά πυρός και σιδήρου κατέστρεφον αυτήν.

Τί ακριβώς έπραξαν, όταν το πρώτον εγκαθιδρύθησαν εις το χωριό οι Τούρκοι δεν γνωρίζομεν· δι' εν όμως πρέπει να είμεθα βέβαιοι, ότι ήρπασαν όλα από τας χείρας των πατέρων μας και ότι μετέτρεψαν την εκκλησίαν των εις τζαμίον, αναγκάσαντες αυτούς να κτίσουν έξω από το χωριό, ένα μικρό εκκλησάκι και αυτό εις επίπεδον χαμηλότερον από το έδαφος και άνευ κωδωνοστασίου.

Αυτή δε και μόνη η καθιέρωσις του ναΐσκου τούτου εις τον Σωτήρα του κόσμου μας δίδει να εννοήσωμεν ότι οι προπάτορές μας, μόνον από τον Σωτήρα του κόσμου ήλπιζαν να σωθώσι από τον ανυπόφορον ζυγόν των Τούρκων. Απ' αλλού είχαν κόψει τας ελπίδας των.

Και πραγματικώς τα πρώτα φόβια που έχομεν εξ αυτής, μ' αυτόν τον ερχομόν των Τούρκων άρχισαν και (χωρίς να είπω υπερβολήν) εμετριάσθησαν μόνον βραδύτερον, τότε δε μόνον ακριβώς κατέπαυσαν, όταν και αυτοί οι Τούρκοι έφυγαν. Μη νομίσετε τω όντι, ότι ευθύς καθώς εισώπησαν τα σήμαντρα της Αγίας Σοφίας και αντήχησεν από τον μινάρέν αυτής η μουσάρ φωνή του μουεζίνη, μη νομίσητε ότι αμέσως έπαυσαν αι σφαγαί και οι φρικαλεότητες των Τούρκων. Επί μακρούς δυστυχώς χρόνους οι Τούρκοι ωργιάζον επί των Χριστιανών, προπάντων δε καθ' ημών των Ελλήνων. Το παιδομαζώμα, το χαράτσι, αι αγγαρείαι, τα μπαριάκια και μύρια άλλα βασανιστήρια επί πολλά έτη εξησκούντο, με τον πλέον άγριον τρόπον υπ' αυτών. Αν δε μέσα εις αυτήν την Κων/πολιν, εμπρός στα μάτια αυτών των Σουλτάνων, ωργιάζον οι Γενίτσαροι, άραγε τί να εγίνετο μέσα σ' αυτή την ερημιά, μέσα σ' αυτά εδώ τα χρόνια: Φρίκη καταλαμβάνει και μόνον να φαντασθώμεν, το τι υπέφεραν τότε εκεί οι δυστυχείς προπάτορές ημών. Το ελάχιστον δε πάντων ήτο, ότι αυτοί, ως δουλοπάροικοι εργαζόμενοι, έτρεφον τους συμπολίτας των Αγάδων με τον ιδρώτα των, πολλάκις δε, αλλοίμονον! και με αυτό το αίμα των.

Είναι θαύμα πραγματικώς, που δεν κατεστράφη τότε όλον το Ελληνικόν στοιχείον, με τας απαύστους τότε σφαγάς. Είναι θαύμα πως δεν αφομοιώθηκαν οι Έλληνες με επικρατούσαν τότε φυλήν, διά των συχνών εξισλαμίσεων! Εδώ πραγματικώς συνέβη παράδοξον φαινόμενον όπερ μόνον εις το Ελλ. Έθνος, καθ' όσον εγώ γινώσκω, συνέβη δις κατ' επανάληψιν, πρώτον, όταν η Ελλάς υπετάχθη εις τους Ρωμαίους και τώρα δεύτερον, όταν διετε-

λει υπό τον επαχθή ζυγόν των Τούρκων. Περιέργον! λέγει, ο Ρωμαίος ποιητής Οράτιος. Ημείς οι Ρωμαίοι υπετάξαμεν μεν τους Έλληνες, αλλ' αυτοί, αντί να υποδουλωθούν, με τα γράμματα, με τας τέχνας και με τας επιστήμας των, υπεδούλωσαν τους αγρίους νικητάς των».

Αφού δε τούτο κατορθώθη επί των Ρωμαίων, πώς να μη συμβή επί των Τούρκων, οι οποίοι μοιρολάτρη όντες έμειναν και μένουν ακόμη ανεπίδεκτοι πολιτισμού; Πλην δε τούτου, ως ευφυώς παρατηρεί ο κ. Σπ. Μελάς, οι Τούρκοι ηπατήθησαν πιστεύσαντες εις τον προφήτην των Μωάμεθ, ο οποίος τους εδίδαξεν μεν, με ποίον τρόπον να κυριεύσουν τον κόσμον, αλλά δεν τους εδίδαξε και τι να τον κάμουν. Εκ του χαρακτήρος λοιπόν και της αμαθείας των Τούρκων, επωφεληθέντες οι Έλληνες, κατώρθωσαν να σώσουν το έθνος των από το βάραθρον της καταστροφής.

Οι Τούρκοι, καθ' όλην την νήσον μας τότε εγκατεσπαρμένοι, αφού, ως είδομεν, έγιναν κύριοι των πάντων, ένεκα της ασωτείας και της τρυφής εις την οποίαν περιέπεσαν, κατήντησαν εις εντελή απραξίαν. Ενώ δε άλλοτε ήσαν έ-

μπειροι πολεμισταί, τώρα ένεκα της νάρκης των ταύτης, κατήντησαν όλως διόλου απόλεμοι και εις οιανδήποτε εργασίαν ανεπιτήδευτοι. Και δεν αρνούμαι μεν, ότι και οι νικηφόροι πόλεμοι της Αικατερίνης της Β', όχι ολίγον συνετέλεσαν εις το να δαμάσουν επαίσθητώς τον φύσει ατίθασον χαρακτήρα των Τούρκων, αλλ' εκείνο κυρίως που επέφερε την τελείαν ηθικήν και οικονομικήν εξάντλησιν αυτών, είναι η περί τον χρηματισμόν και το εμπόριον εμπειρία των Ελλήνων. Εδώ π.χ. διά ν' αποφυγώ άλλα παραδείγματα, ενώ ως είδομεν, αυτοί είχαν τα νερά, αυτοί και τα κτήματα, αρπάσαντες αυτά από τους Έλληνες συμπολίτας των, συνήθιζαν δε μάλιστα, όταν οι Χριστιανοί τους εζήτουν να τ' αγοράσουν, να λέγουν «πθαμή και λίρα», ήτοι σπιθαμή και λίρα, κατήντησαν επιτέλους, να πωλήσουν σχεδόν όλα τα κτήματα των εις τους Χριστιανούς, επειδή δεν ηδύναντο άλλως να πληρώσουν τα δυσβάστακτα χρέη των.

Ούτω λοιπόν, εις αυτό εδώ το χωριό, οι Τούρκοι δεν εβράδυναν να περιέλθουν εις εσχάτην ένδειαν, πλην ελαχίστων, μη δυνάμενοι να ζήσουν άνευ της υλικής βοήθειας των Ελλήνων συμπολιτών αυτών.

Ηθικώς δε και οικονομικώς εξηντημένοι απέναντι των συμπολιτών αυτών, ηναγκάσθησαν να δώσουν τέλος εις αυτούς και την άδειαν να ιδρύσουν εντός πλέον του χωριού εκκλησίαν, λαμπροτέραν και μεγαλυτέραν της του Σωτήρος. Ούτω δε, το 1861, ιδρύθη ο περικαλλής ναός της Αγ. Φωτεινής και από το υψηλόν και υπερήφανον κωδωνοστάσιόν της ηκούσθη η πρώτη εδώ καμπάνα, που μας παρηγορούσε 50 χρόνια και εδώ, με τη γλυκεία λαλιά της, και μας έλεγεν εις γλώσσα μυστηριώδη, ότι πλησιάζουν πλέον να τελειώσουν τα βάσανα μας!

Ας μη νομίσει όμως κανείς, ότι επειδή οι Τούρκοι εξέπεσαν οικονομικώς, κατέστησαν ολιγώτερον άγριοι και τυραννικοί προς ημάς.

Μεθ' όλην την πίεσιν των Δυνάμεων και μετά τους αλληπάλληλους Ρωσσοκούς πολέμους και μετ' αυτήν ακόμη την Ελληνικήν Επανάστασιν, οι Τούρκοι έμειναν αδιόρθωτοι. Εδώ, διά να περιορισθώ και πάλιν εις τον τόπον μας, ήσαν κυριολεκτικώς η μαστίξ του χωριού. Αυτοί έκαμαν απ' αρχής κατοχήν του νερού μας, αυτοί ερρήμαξαν τα χωράφια μας, αυτοί τα ετάγιζαν με τα ζώα των, αυτοί είχαν τας βοσκάς, αυτοί και τους μοιράδες, ούτε δημοτικά, ούτε αγροφύλακας επλήρωσαν ποτέ.

Ο Μ. με τα πρόβατά του ισοδυναμούσε με όλας τας πληγάς του Φαραώ. Άλλως φανερά κατέκλειπτε τον κόσμον, εξαπατών αυτούς εις την σύναξιν των φόρων, άλλως έκλειπτε με το πλέον αναίσχυντον τρόπον τα καταστήματα, όλοι δε εφοβούντο να τον καταγγείλουν. Άνθρωποι φιλήσυχoi,

Αφιέρωμα στα εκατό χρόνια από την απελευθέρωση του χωριού μας

από τη σελ. 5

φανερά ή κρυφίως εδέρνοντο, ουχί σπανίως δε και εν μέση αγορά εφονεύοντο. Όλοι ήμεθα περιστοιχισμένοι από κατασκόπους.

Ένας μόνον λόγος, επιλήψιμος ή όχι, αν επιστοποιείτο τότε υπό ψευδομαρτύρων, ημπορούσε να σε καταστρέψει ή να σου στοιχίσει και αυτή την ζωή. Και όλα δε ταύτα εγίνοντο, διότι η γλώσσα εκεί, ήτο τουρκική. Η Δημογεροντία η επικρατούσα τουρκική, οι δικασταί Τούρκοι, οι ιθύνοντες, μεθ' όλους τους συνταγματικούς θεσμούς, που εξαπατούν την Ευρώπην, είναι όλοι Τούρκοι.

Αλλ' εκείνο ακριβώς, που απέδειξε σ' όλον τον κόσμο, ότι οι συμπολίται μας Τούρκοι είναι γνήσιοι και αντάξιοι ατόγων των αιμοβόρων κουνιάρηδων προγόνων των, είναι η επείσχυνη, η άτιμος διαγωγή, που έδειξαν προς ημάς, καλέσαντες μετά την κατάληψιν της Μυτιλήνης τον τουρκικόν στρατόν όπως αφοπλίσει και δειρεί και παντοιοτρόπως εξευτελίσει όλους τους συμπολίτας των, τουφεκίσει δε και τους μάλλον ενόχους έξωθι του χωριού.

Το θλιβερόν τούτο επεισόδιο θα προσπαθήσω να σας περιγράψω σήμερα, προς στιγματισμόν των αχρείων Ταγκαλάκηδων και της απελευθερώσεώς μας από αυτούς.

Είπομεν ανωτέρω, υπό ποίας συνθήκας ήμεθα ηναγκασμένοι, να συζώμεν μετὰ των μακαριά τη λήξει απελθόντων εις Ανατολήν Τούρκων.

Εις ταύτα δε προσθέτομεν, ότι αυτοί εγνωρίζον, φύσει ύπουλοι, να κρύπτωσιν λίαν επιτηδείως τον φανατισμόν των και το καθ' ημών φυλετικόν μίσος, το οποίον ανέκαθεν έβραζε μέσα εις τα στήθη των.

Κατ'όρθωναν λοιπόν να μανθάνουν από ημάς τα πάντα, ενώ ημείς πολύ δύσκολα εξακριβώναμεν τα κατ' αυτούς. Ούτω δε διά συστηματικής κατασκοπείας, την οποίαν από της εποχής αυτού του Ιταλοτουρκικού πολέμου επιτηδείως ήσκουν καθ' ημών, επέτυχαν να μάθουν από ημάς τα εξής:

α) Ότι είχαμεν όπλα β) ότι προητοιμάζομεν Ελληνικάς σημαίας διά να υποδεχώμεν τους αδελφούς μας Έλληνες γ) ότι εξητρωκαυγάζομεν υπέρ του Ελλ. έθνους και του αοιδήμου Βασιλέως μας Γεωργίου, κατ' αυτήν έτι την κατάληψιν της Μυτιλήνης δ) ότι είχαμε προγυμνάσει τα παιδιά να ψάλλουν άσματα Ελληνικά διά την υποδοχήν του Ελλ. Στρατού ε) ότι μέσα εις την εκκλησίαν έγινε δέσσις υπέρ της επιτυχίας των Ελλ. όπλων και στ) ότι εκρύπταμεν φυγοστράτους.

Κατάσκοποι ήσαν γενικώς όλοι οι Τούρκοι, αλλ' ομολογουμένως ο επιτηδέτερος όλων υπήρξεν ο τελευταίος όντας, όστις τόσον διπλωματικώς ηδυνήθη να τελειώσει εδώ την αποστολήν του, ώστε από μεν την τουρκικήν κυβέρνησιν εκέρδισε τους στρατιωτικούς του πτερινιστήρας, προβιβασθείς από δεκανέας εις τον βαθμόν του λοχιού, από ημάς δε και θερμάς ευχαριστίας και χρυσόν, όχι ολίγον έλαβε, όχι δήθεν μας έδωσεν από κίνδυνον θανάτου. Κατά δεύτερον λόγον κατάσκοπος υπήρξεν ο Τούρκος, που περιήρχετο από τον καιρόν του Ιταλοτουρκικού πολέμου τους δρόμους κι επώλη ασβέστη. Κατάσκοπος τέλος ήτο και ο πολύς Ισμαήλ- αγάς (Τούρκος Γελαγώτης, αποκατεστημένος εις Άργενον, ποιμήν προβάτων, αλλά κατάσκοπος φανατικώτατος), ο οποίος γνωρίζων άριστα την γλώσσα μας, κατ'όρθωνε πολύ επιτήδεια να μας ψαρεύει, ενώ εκείνος υπεκρίνετο πάντοτε τον αδιάφορον.

—«Εμένα», μου έλεγε μίαν ημέρα, «να με ρωτάς αν έχ' χουρτάρια πουλλά; ως για την πόλην μου, ας πα να νοιάζεται η βασίλεις μας; έστ' δεν είνι δάσκαλη;».

Αφού λοιπόν εβεβαιώθηκαν περί των αισθημάτων μας, οι χαριτωμένοι Τούρκοι μας, συνώμωσαν να μας εκδικηθούν μέχρι θανάτου. Τιοαύτη τουλάχιστον φήμη επιμόνως διείδετο, αφ' ότου μεν ήρχισεν ο πόλεμος, ιδίως δε από της 8 Νοεμβρίου που κατελήφθη η Μυτιλήνη υπό του ένδοξου στόλου μας. Από την ημέραν τω όντι εκείνην έδειξαν πλέον τους καταχθόνιους σκοπούς των. Το μίσος και η χολή διεφαίνετο και εις αυτά τα εξαγριωμένα πρόσωπα των. Δεν ήσαν πλέον μαραμένοι και κίτρινοι ως πρότερον εκ του φόβου των, ζητούντες εκδίκησιν.

Το χωριό μας κατ' εκείνας τας ημέρας μετεβλήθη σαν εις ένα μεγάλο στρατόπεδο. Μερικοί απ' αυτούς, μεμυημένοι εις τα σκότια αυτών έργα, μη θέλοντας όμως να ενοχοποιηθώσι, έφυγαν εγκαίρως εις Μόλυβον και εκείθεν εις Ανατολήν. Οι δε μείναντες, σχεδόν όλοι, περιβληθέντες στολάς στρατιωτικές, περιήρχοντο πάνοπλοι όλους τους δρόμους νύχτα και ημέρα, εξηγριωμένοι καθ' ημών.

Ημείς δε όσον εβλέπαμεν ότι εβράδυνεν η ελευθέρωσις μας, και ηκούαμεν τώρα μεν, ότι ο Μανδαμάδος ανεπέτασε σημαίαν επαναστάσεως, τώρα δε, ότι εις Πέτραν κατεκρεούργησαν ανθρωπούς και ηκούαμεν κροτούντα οτέ μεν τηλεβόλα, οτέ δε πυροβόλα και ησθανόμεθα να μας περισφιγγει μέχρι πνιγμού ισχυρά στρατιωτική ζώνη, αγωνία θανάτου κατελάμβανεν ημάς!

Όλοι αφήκαν τας εργασίας των. Τα σχολεία έκλεισαν. Η αγορά έκλεισεν. Και αυτά δε τα τρόφιμα άρχισαν να εκλίνουν. Οι δε πτωχοί εκινδύνευον εκ της πείνης. Μόνον δε οι Τούρκοι, στρατιώται και μη, ευωχούντο ψήνοντες τα αιγοπρόβατα και τα βόδια των χριστιανών! Μια μαύρη δε αμφιβολία ήρχισε να μας κυριεύει: Άραγε θα ελευθερώσουν και μας ή θα φύγουν, να μας αφήσουν στα νύχια του χάρου!

Μόνη δε παρηγοριά μας, αφού μας απέκλεισαν από παντού, η μόνη παρηγοριά μας ήταν τα τορπιλοβόλα μας ή και τα εν επιτάξει ατμόπλοια, τα οποία χάριν νηοψίας υπερήφανα διέσχιζον το Αιγαίον. Αλλά και αυτά ήμεθα ηναγκασμένοι να τα βλέπομεν κρυμμένοι, φοβούμενοι τους κατασκόπους.

Ούτως είχαν τα πράγματα, όταν εξημέρωσεν η 18 Νοεμβρίου, η αποφράς διά το χωριό μας ημέρα. Ήθελα νάχα τη φαρμακερή πέννα του Χάρδεν, που περιέγραψε τας θηριωδίας των Βουλγάρων, για να γράψω όχι με μελάνη, αλλά με χολή και φαρμάκι τας θηριωδίας που διέπραξαν εδώ οι Τούρκοι κατ' αυτήν την ημέραν. Και τούτο μεν, φυσικά, δεν είναι δυνατόν. Ένα όμως με παρηγορεί, ότι θα σας διηγηθώ με πόνον ψυχής και με την ιδίαν ειλικρίνειαν, σύμφωνα με την αλήθειαν.

Ενθυμείσθε βέβαια, που σας έλεγα ανωτέρω, ότι οι συμπολίται μας Τούρκοι είχαν καταστρώσει καθ' ημών ολόκληρον κατηγορητήριο. Νύκτα δε τινά, συνελθόντες εις μυστικήν συνεδρίασιν, απεφάσισαν να στείλουν αυτό εις τον Γκανήν, επισυνάπτοντες κι ένα κατάλογον περιέχοντα τα ονόματα όλων των εχόντων όπλα πολιτών και εν γένει πάντων των ενεχομένων εις τα άρθρα της εγγράφου κατηγορίας των. Εις αυτόν δε τον κατάλογον ιδιαιτέρως εσημείωνον επτά πολίτας, ως ενόχους εσχάτης προδοσίας. Την καταδίκην μας ταύτην έφεραν εις Κλαπάδον μαζί με μια μεγάλη μπακλαβή, παρακαλούντες τον Γκανήν να στείλει ταχέως στρατόν εδώ και τιμωρήσει διά δαρμού, ημάς τους θρασείς αποστάτας, τουφεκίσει δε, τους μάλλον ενόχους.

Ημείς μη γνωρίζοντες φυσικά όσα εις το σκότος μετόσιν ατιμάν καθ' ημών εχαλκεύοντο, κατ' εκείνην την ημέραν με παλμούς καρδιάς, ανεμένομεν να ιδώμεν πλέον ερχόμενους τους ελευθερωτάς μας αδελφούς- διότι αφ' ενός μεν, μας ήλθαν μυστικά ειδήσεις ότι άπειρα στίφη ανταρτών κατέκλυσαν τον Μανδαμάδον και από ώρας εις ώρας επεριμένοντο εδώ, αφ' ετέρου δε, επειδή αφ' εσπέρας είχαμεν ιδεί να διαπλέει εις την θάλασσαν στόλον ολόκληρον από μεγάλες μαούνες, είχαμε φαντασθεί, ότι ήσαν γεμάτες από αγήματα, τα οποία θα απεβιβάζοντο εις Μόλυβον και εκειθεν εδώ.

Μ' αυτά τα όνειρα βαυκαλιζόμενοι, όλην την νύκτα, ηκούσαμεν το πρωί τον κώδωνα προσκαλούντα ημάς εις την εκκλησίαν, όπως εορτάσωμεν εν χαρά πλεόν, διά τας δύο αυτάς καλές ειδήσεις κατά την ημέραν εκείνην, η οποία συνέπεσε να είναι Κυριακή και εορτή Πλάτωνος και Ρωμανού.

Τι τραγική ειρωνεία!

Ενώ ετελείτο εισέτι εν τω ναώ η θεία μυσταγωγία, έξαφνα ξεπρόβαλαν, ωσάν να ξεφύτρωσαν από μέσ' από την γην, άπειροι Τούρκοι στρατιώται. Όλοι οι λόφοι περίε, όλο το χωριό, ως και η Σκάλα ακόμα, είχαν πλημμυρίσει απ' αυτούς.

Η λειτουργία επεσπεύσθη μετ' αγωνίας και οι εν αυτή εξήλθον ωχροί, φεύγοντες εις τας οικίας των. Καθ' οδόν Τούρκοι με εφ' όπλου λόγχην περιτρέχοντες τους δρόμους, εσταμάτων τους πολίτας, τους ηρεύνων, τους ηπειλάν διά των πυροβόλων των και πανταχού ενέσπειραν φόβον και τρόμον. Ο δε φόβος απέβαινεν τοσοούτον μάλλον σφοδρός, όσον ουδείς κατ' αρχάς εγνώριζε τι σκοπόν είχεν ο αιφνιδισμός αυτός.

Ότι όλα τα άγρια αυτά στίφη ήλθον εδώ μόνον δι' αφοπλισμόν, εγώ τουλάχιστον ηγνόνυ παντελώς. Επέπρωτο να το μάθω από τον Ισμαήλ-αγάν, ως ο Κερήμ- αγάς εις την Θεσσαλονίκην. Αλλ' ας αφήσουμε να το ειπεί ο ίδιος μ' ένα μεγαλείον, που ηύξανε έτι μάλλον, με τη στρατιωτική κουκούλα και με το ναργιλέ, που εφουμάριζε μακαρίως και μ' ένα γκρα, τον οποίον εκ διαλειμμάτων εκτυπούσε μετά πάταγου με ύφος αρειμάνιον επί του σανιδώματος.

«Σεις να μη φοβάσθη καθόλ'» έλεγε και το δάπεδον του καφενείου εοείετο από το βροντολόγημα του ναργιλέ «μεις ήρταμ για να χινάξουμη τα όπλα- έχουμη κουμαντάρ του Σιδκ' ένι Λαζός, πουλύ καλό πηδί: για τν ώρα μαζουνόμαστη, ίσαμη ηνία χιλιάδης: θα πάρουμη μια σβάρνα τα χουριά: πέτα ύστηρα θα πάμη τση σ' Μυτιλήν, να δώσουμη τση στα σκουλιουπαιδια εν μάθημα!... Έστο δεν ένι δάσκαλη;». Εγώ μη προοιωνιζόμενος αίσια με τη σαρκαστικήν αυτήν αποστροφήν προς εμέ, ενόμισα φρόνιμον ν' απέλθω εις τα ίδια.

Ήτο η ώρα ως η έκτη πρωινή και το δράμα πλέον επαίζετο εν όλη τη αγριότητι. Επί εννέα όλας ώρας όλο το χωριό, εσφαδάζεν υπό το βούνευρον της βαρβαρότητας: επί εννέα όλας ώρας ήτο ως λεία πόλεμου, αφεθείσα εις την διάθεσιν των αγρίων τούτων υαινών. Το δε θέαμα ήτο ποικίλον εις την εξέλιξιν των δραματικών σκηνών.

Εδώ έβλεπες Τούρκους στρατιώτας ν' απαγάγουν εις τον δρόμον πολίτας ανεξαρτήτως ηλικίας και τάξεως και να τους κτυπούν ανηλεώς με τους υποκόπανους των όπλων! Εκεί άλλος δυστυχής, τρέχων περίφοβος από δώμα εις δώμα, πέφτει χωρίς να το θέλει, ακριβώς έμπροσθεν των Τούρκων, οίτινες καυχάζοντες δια τον Ερμηνον, δένουν αυτόν ανηλεώς και τον αφήνουν ημιθανή! Έμπροσθεν δε όλων των οικιών, σπαρακτικώταται σκηναί διαδραματίζονται μάτην γυναίκες με μαλλιά ξέπλεκα, ικετεύουν τα θηρία.

Ουδέν ισχύουν οι παρακλήσεις. Παν άσυλον παραβιάζε-

ται. Ακάθεκτοι εισορμούν εις τα σχολεία, τας οικίας - μόνον εις τας Εκκλησίας δεν ετόλμησαν να εισέλθουν. Εν αυτή ήσαν κεκρυμμένοι πολλοί, άλλοι μεν υποκάτω από την Αγ. Τράπεζαν, άλλοι δε όπισθεν του εικονοστασίου, αναμένοντες με αγωνίαν τον θάνατον.

Αλλ' επανέρχομαι εις τα διαδραματιζόμενα εις το εσωτερικόν των διαφόρων οικιών.

Εις αυτό εδώ το σπίτι ρίπτουν χαμαί τον οικοδεσπότην και χοροπηδούντες επάνω του, ξεκαρδίζονται να γελούν, καθ' ον χρόνον σύζυγος και τέκνα θρηνούν λυπηρώς.

Εις άλλο πάλιν, γυναίκα άρρωστη κείται επάνω σ' ένα κιβώτιο όπου υπάρχει εικών της Παναγίας και έμπροσθεν ανάπτει κανδήλα. Κι εδώ ένοπλοι εισορμούν ως θύελλα και συντρίβουν παν το προστόχον, αλλ' επί τη θέα της εικόνας, παραδόξως, απέρχονται βλασημούντες. Ήτο καιρός, διότι αν έκαμνον έρευναν θα εύρισκον εντός μεν του κιβωτίου Ελληνικήν σημαίαν, κάτωθι δε αυτού, μέσα εις κρύπτην, ένα φυγόστρατον!

Αλλ' αν εδώ, αποτροπιασθέντες την εικόνα έφυγον, μη νομίσετε ότι προς όλους τους ασθενείς εφαινοντο επεικείς. Διακρίνω εκεί βαρέως ασθενή, που ολίγον έλειψε να τον φονεύσουν, σείοντες και τυραννούντες αυτόν ανηλεώς επί της κλίνης του, χωρίς να μαλαχθεί η καρδιά των από τας σπαρακτικές κραυγές της συζύγου και των τέκνων του.

Γνωρίζω άλλην άρρωστη, που έκρυπτε πλαγίως μέσα εις ένα ερμάριον τον φυγόστρατον αδελφόν της: και τους δύο τούτους δείραντες, αφήκαν ημιθανείς επί της ίδιας κλίνης.

Παντού τέλος θρήνοι και οδυρμοί, παντού άγρια φωνάι, ύβρεις και βλασφημίες διέσχίζον τον αέρα. Η δε φράσις «Καρακολά γκητ - καρακολά γκελ» εξείχεν πασών.

Τι ακριβώς συνέβη εις την μικράν ταύτην Βασιλίην, καθ' όλην εκείνην την ημέραν, θα μου επιτρέψετε να παραλείψω εντελώς, διά ν' αποφυγώ συγκίνηση, η οποία και τώρα ακόμη, οσάκις επιχειρήσω να διηγηθώ τας εκεί συμβάσας φρικώδεις σκηνάς, διασείει όλον το νευρικό μου σύστημα.

Αι λεπτομέρειαι άλλως τε των βασάνων μας τούτων είναι γνωστοί εις πάντας υμάς. Ότι όμως είναι ανάγκη να μη παραλείψω, είναι η εξιστόρησις των γενομένων κατόπιν των εν τω αστυνομικώ σταθμώ βασανιστηρίων.

Αφού ο Σιδκής και οι περί αυτόν έδεδειραν και παντοιοτρόπως εξηυτέλησαν πλείστους πολίτας, απέλυσε τα τελευταία θύματα του, μεταξύ των οποίων είχα την ατυχίαν, ως γνωστόν, να είμαι κι εγώ, εκράτησε δε δεμένους εις τον ίδιον σχοινίον τους επτά προγεγραμμένους. Τα θύματα ταύτα κρατών, παρήλασε θριαμβευτικώς διά της αγοράς, καθ' όν χρόνον οι συγχώριοι μας Τούρκοι, με πρόσωπα ακτινοβολούντα εκ χαράς, εφώναζων: «Αφερημ, αφερημ! μουμ γκηπ! γιαπτήκ γκιαουρλάρ!». Επίσης δε και αι χανούμισσαι έσκαππον τα θύματα, προς δε τας ορδάς των αγρίων στρατιωτών έκραζον «Αλλάχ κουβέτ σιζέ βερσίν! Machalax, machalax!».

Εν τω μεταξύ ο Σιδκής και άπαντες οι υπ' αυτόν, φθάσαντες κάτωθεν της Πυρήνας, εστάθησαν. Εστησαν δε εις απόστασιν τινά ακριβώς εις το χείλος της χαράδρας δεμένους τους ατυχείς προγεγραμμένους. Άνωθεν των λόφων, ηκούοντο διάφοροι σπαρακτικά κραυγαί των μητέρων και αδελφών, από δε τα δώματα αντήχουν τα σκώμματα και τα κάκανα των χανουμισσών.

Αίφνης, όλος εκείνος ο συρφετός των Τούρκων στρατιωτών εξερράγη εις ιαχάς εκκωφαντικές, τας οποίας ο ατύχηλος της φάραγγος απέδωκε τρομερωτέρας. Ήσαν αύται ύμνος ευχαριστήριος προς τον Αλλάχ και δέσις εξιλαστήριος διά το αίμα, το οποίον μετ' ολίγον έμελλον να χύσουν πυροβολούντες κατά των επτά αγωνιώντων θυμάτων.

Και ήδη απομακρύνουν αυτούς εις την αντίπεραν όχθην, οι δε κληρωτοί αρπάσαντες τα όπλα, ετοιμάζοντο να σκοπεύσουν, όποτε ιππεύς, τρέχων δρομαίως, εμποδίζει—ως από μηχανής- το κακούργημα. Τότε δε ούτοι δυσφορούντες και τρίζοντες τους οδόντας, ως λύκοι διωκόμενοι της λείας των, τους μεν πέντε απολύουν ευθύς, τους δε δύο απήγαγον δεμένους, τύπτοντες αυτούς καθ' όλον τον δρόμον ανηλεώς, μέχρι Χάλικος, όπου αντήλλαξαν αυτούς αντί λύτρων πολλών.

Από την νύκτα δε εκείνην ήρχισαν τα δικά μας «φόβια» ουχ ήττον εφάμιλλα προς τα των πατέρων μας και έληξαν μέχρι της 13 Δεκεμβρίου. Κατ' εκείνην την νύκτα ουδείς εκοιμήθη. Καθ' όλας δε τας άλλας, αι οικογένειαι ανά δύο ή τρεις εκλείοντο ενωρίς πλήρεις αγωνίας. Μετά το δείπνον,

στη σελ. 7

Η σύζυγος του Αναγνώστου σε σκίτσο του Μίλη Παρασκευαίδη (Σκαμνιά 1942)

Σκαμιά 1912, λίγες ημέρες πριν την απελευθέρωση. Στην φωτογραφία εικονίζονται δεξιά και αριστερά οι κόρες του Αναγνώστου (Μαρία & Πολυξένη αντίστοιχα) και στη μέση η εξαδέλφη τους Ελισάβετ Κατραντζή. (Από το βιβλίο Λεσβιακά Β', εκδ του Συλλόγου Καλλονιατών Λέσβου, σελ. 5)

Αφιέρωμα στα εκατό χρόνια από την απελευθέρωση του χωριού μας

από τη σελ. 6

κατά το οποίον πάντοτε, ήτο εις την μνήμην μας το «φάγωμεν, πίνωμεν αύριον γαρ αποθνήσκομεν», παρεδιδόμεθα εις ύπνον τετραγυμένον, συχνάκις υπό φρικτών ονείρων διακοπτόμενον.

Ενώ δε έξω σκότος θανάτου εβασίλευε, λάμπις φανού, διασχιζούσα αυτό, από του άνωθέν μας υψώματος, μετέδιδε προς τους εν Ανατολή και εκείθεν εις το ντουβλέτι τα ανδραγαθήματα αυτών, ειδοποιούσα συγχρόνως και την περίφημον αρμάδα, ότι ήτο καιρός πλέον να δράσει.

Τήν δε γαλήνη της νυκτός ετάραττον τακτικά τα απαίσια εκείνα σκυλογαυγίσματα, τα πετροβολητά, με τα οποία τα Τουρκόπαιδα, μας εφοβέριζον, οι αιφνίδιοι πάταγοι των Τουρκικών θυρών και παραθύρων, ανοιγοκλειομένων καθ' όλην την νύκτα προς υποδοχήν των εκ του στρατοπέδου επιστρεφόντων και προ πάντων οι απαίσιοι βηματισμοί Τούρκων στρατιωτών, πορευομένων εις άγνωστον διεύθυνσιν.

Αλλά και της ημέρας τον φόβον τις εξ ημών δύναται ποτέ να λησμονήσει; Ποίος από σας δεν ενθυμείται τους δύο μάλιστα εκείνους πανικούς, που εφεύγαμε πατείς με- πατών σε από τα καφενεία δι' αιτίας όλως διόλου γελοίας; Κι οι Τούρκοι μας; Ω, και οι Τούρκοι μας, γελούν και κοροϊδεύουν! Τα βαπόρια μας είναι «καρά ντουμουγλάρ», ημείς είμεθα «ναμκιωρλάρ- ναμκιωρλάρ!». Αι οβίδες που έριψε στην Πέτρα η Μακεδονία είναι καρότσεφλα, που δεν ημπούσαν ούτε το πεσκίρι του χαμαμιού να ρίξουν κάτω... Οι Τούρκοι

Κι εξακολουθώ να βλέπω εκστατικός αλλεπάλληλα διερχόμενα, όλα τα επεισόδια των ιστορικών εκείνων ημερών.

Βλέπω μέσα στο μεζαρλίκι δύο πολίτας να θάπτον τον τουρκικό λείψανο χωρίς χότζαν! Και εξαφνα, ως να επήλθε θεία θύελλα, κατακλυσμός, αντάρα, κατακόπτονται τα μαρμάρια τουρκοκέφαλα και κατακυλούν μέσα στον ποταμό και παίρν' ο άνεμος όλα τα ιερά των!...

Ω! εκάμφθη τέλος πάντων η θεία Δικαιοσύνη.

Εξάπαντως είναι η θεία Νέμεσις, που εκδικείται πεντακοσίω ετών αίματα και δάκρυα των Ελλήνων! Εις την θύελλαν αυτήν διακρίνω τον Χότζαν, που τρέχει τρέμων εν συνοδεία εις τον Μόλυβον. Είναι αυτός που τίνανε πτερά όρνιθας επάνω σε χριστιανικά λείψανα!

Αλλά το καλλίτερο απ' όλα, που βλέπω και χαιρέτ' η καρδιά μου, είναι η γαλανόλευκος σημαία μας- είν' ο Βαίτης κι ο παπά-Κωνσταντίνου με τα παλληκάρια των, οι πρώτοι άγγελοι της ελευθερίας μας!

Τρίβω τα μάτια μου, εντεινών την προσοχή μου και αισθάνομαι, ό,τι πραγματικώς βλέπω- δεν είναι λοιπόν τούτα όνειρα- δεν είναι έκστασις- είναι χειροπιαστά, είνε πραγματικότητα! Το έθνος μας γιγαντωμένο! Η Λέσβος ελεύθερη! Η Σκαμνιά ελεύθερη!

Χωρίς λοιπόν ίχνος φόβου ή υποψίας, ατενίζω υπερήφανος προς την θάλασσα. Και ιδού επάνω στους βράχους,

φαλής το θωρηκτό «Αβέρωφ».

Ενώ όμως η πρωτεύουσα της Λέσβου, η Μυτιλήνη, γιόρταζε μέσα σε σημαιοστολισμούς και δοξολογίες την απελευθέρωσή της, τα υπόλοιπα χωριά πέθαιναν κάτω από τον απάνθρωπο ζυγό των Τούρκων. Να και ένα τραγουδάκι, επίκαιρο εκείνων των ημερών:

«Την 8η Νοεμβρίου
και την 5η το πρωί
Έφθασε στη Μυτιλήνη
του Αβέρωφ η πομπή.
Καλώς ήλθαν τα αδέρφια
της Ελλάδος τα παιδιά.
Ήρθανε να ελευθερώσουν
του Αιγαίου τα νησιά».

Όσοι έχουνε τα χρονάκια τους σαν και μένα θα το θυμούνται.

Ο πατέρας μου, ο αλησμόνητος Σπυρίδων Αναγνώστου, ήταν δάσκαλος από τους λίγους εκείνης της εποχής.

Ήταν μεγάλος πατριώτης, καλός οικογενειάρχης και στοργικός πατέρας. Μόλις έμαθε ότι έγινε η κατάληψη της Μυτιλήνης, παρήγγειλε πολύ κρυφά στη Μυτιλήνη τρεις σημαίες.

Μια μεγάλη για το σπίτι μας και δύο μικρές για μας τα παιδιά, την αδελφή μου Μαρία και μένα. Τον μιμηθήκανε και άλλοι.

Η Μαρία η αδελφή μου ήτανε 14 χρονών και εγώ 7 χρονών. Μόλις ήρθαν οι σημαίες, τις πήγαμε επάνω στο ταβάνι του σπιτιού μας και όταν νύχτωνε και κλείναμε τα παράθυρα και τις πόρτες, κατέβαζε η μητέρα τις σημαίες, γονατίζαμε και τις φιλούσαμε και ο πατέρας μας, μας έμαθε τραγουδάκια της λευτεριάς που τα λέγαμε σιγά-σιγά με φόβο.

Ο μεγάλος πατριωτισμός του πατέρα μου, ήταν η αιτία του πρόωρου θανάτου του. Αυτός τον παρακινούσε να μιλά στα παιδιά για την Λευτεριά της Ελλάδας. Αυτός τον παρακινούσε να πάρει τις σημαίες.

Αυτός ακόμα τον έσπρωχνε και διάβαζε δυνατά τα βράδια εφημερίδες στα καφενεία και οι πατριώτες μας με σεβασμό τον ακούγανε, γιατί άλλος ήξευρε λίγα γράμματα και άλλος καθόλου.

Οι Τούρκοι όμως απέξω κρυφάκουαν και τα σημείωναν για να τον προδώσουν.

Εμείς στο σπίτι είμαστε τέσσερις οικογένειες, τα τρία αδελφία της μητέρας, ο θείος μου Όθων με την οικογένειά του, τα παιδιά του θείου Βασίλη και ο θείος μου Σωκράτης με την οικογένειά του. Η μητέρα μου η καημένη, καλή νοικοκυρά και πολύ καλή μαγειρίσσα, έκανε μπόλικά φαγητά γιατί είμαστε πολλοί.

Απλώναμε ένα μεγάλο τραπέζομάντηλο στο πάτωμα, βάζανε έναν μεγάλο σοφρά απάνω και καθίζανε σταυροπόδι γύρω-γύρω μέσα στο μαγειρείο (στη κουζίνα) και έτρωγαν. Στο τζάκι έκαιγε ωραία φωτιά και στο μέσον ένα μαγάλι. Εμείς τα παιδιά καθίζαμε σε χωριστό σοφρά. Προσκυνούσαν οι μεγάλοι και λέγανε: «Αραγε θα ζούμε αύριο;». Περιμέναμε μέρα με τη μέρα να έρθουν οι Τούρκοι να μας σφάξουν, τόσο εξαγριωμένοι ήταν οι Τούρκοι που ζούσαν στη Σκαμνιά.

Μια βραδιά ο πατέρας μου ήρθε πολύ στεναχωρημένος. Συγκεκριμένα την Παρασκευή το βράδυ 16 Νοεμβρίου και την Κυριακή στις 18 έγινε το μεγάλο δράμα στο χωριό. «Παιδιά, μας λέει σε όλους, οι Τούρκοι είναι πολύ εξαγριωμένοι, με βλέπουν με πολύ κακό μάτι. Μια σπίθα θέλει για να ανάψει η φωτιά, μας έχουν παρακολουθήσει, ξέρουν όλα τα μυστικά μας».

Είχανε βάλει έναν Τούρκο, που ήξερε καλά ελληνικά, να πουλάει δήθεν ασβέστη και αυτός με τον τρόπο του φάρευε τις απλοικές γυνακούλες του χωριού. Μουσταφά τον λέγανε. Γύριζε με τον γαϊδουράκο του μέσα στο χωριό και φώναζε: Ασβέστη, καλόν ασβέστη, κουμσού (κυρά) Μαριγώ. Έλα να πάρεις ασβέστη, και θάρθεις τα σκουλόπιδά σας, να σας λευτρώσιν.

-Το ξέρω, βλέπεις Μουσταφά, έλεγε εκείνη.

-Ετοιμαστήκατε να τσι διχτίτη, κουμσού Μαριγώ;

-Αμ τί Μουσταφά, έλεγε εκείνη. Η χαρά μας είνι μιγάλως και σημαίες ακόμα κάναμι.

-Τι λες Μαριγώ, απαντούσε εκείνος ξαφνιασμένος. Και άφηνε τον γαϊδουράκο του να κατεβεί παρακάτω. Και πήγαινε κοντά της να μάθει καλύτερα.

-Ποιος έκανε σημαίες, Μαριγώ;

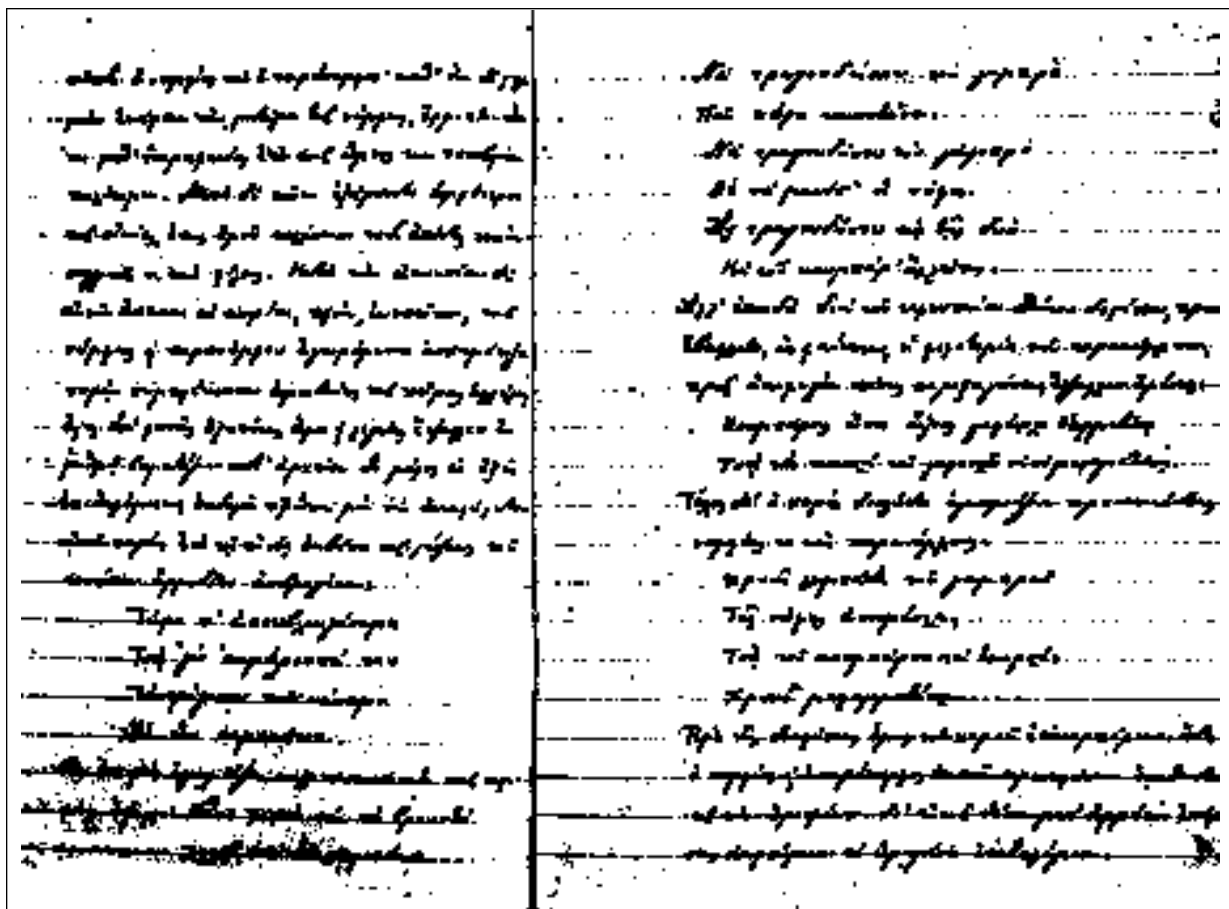
-Πρώτα πρώτα ο δάσκαλος μας, απαντούσε με αφέλεια εκείνη, έκανε μια μιγάλ' για του σπít' κι δύο μικρές για τσ' κόρης τ'. Άλλα δε σ' λέου. Σσος!, και έβαλε το δάχτυλο στο στόμα.

-Μόνο εμείς και ο Αλλάχ. Ένοια σ', κουμσού, ένοια σ'.

Και κατέβαινε τα καλντερίμια του χωριού και μάζευε πληροφορίες. «Κουμσού Αμρσουδά, έλα να πάρεις ασβέστη».

Και η προδοσία έγινε: στείλανε οι Τούρκοι μια βαρκούλα στο Αϊβαλί το γρηγορότερο. Την ίδια μέρα την Παρασκευή το βράδυ λοιπόν, ήρθε ο πατέρας ο καημένος, τρομαγμένος με τον τρόπο που του μιλούσαν οι Τούρκοι και λέει στη μητέρα «Πήγαινε, Πάτρα, και κατέβασε τις σημαίες σε παρακαλώ και να πάτε μέσα στο ντάμι (σταύλο), όταν νυχτώσει, να ρίξετε επάνω τους πετρέλαιο να τις κάψετε και την στάχτη ακόμα να την εξαφανίσετε. Για μένα δεν με νοιάζει, αλλά δεν μπορώ να δω τα παιδιά μου να τα σφάζουν οι Τούρκοι». Οι μεγάλες αντέδρασαν, εμείς τα παιδιά κλάψαμε, αλλά επειδή το έλεγε ο πατέρας έτσι έπρεπε να γίνει.

στη σελ. 8

Απόσπασμα από χειρόγραφο τετράδιο του Αναγνώστου, στο οποίο έχει καταγράψει την πραγματεία του για τον «Γάμο στη Λέσβο» (Από το αρχείο της Πάτρας Κωτσάκη-Βασιλείου, εγγονής του Σπ. Αναγνώστου)

βλέποντας μας, με χέρια και πόδια σπασμένα, τρίβουν τα χέρια τους από την χαράν των και λένουν πως ξανάνειωσαν!

Αλλά, δόξα σοι ο Θεός, τα γέλια των αυτά είναι τα τελευταία! Η χειρ του Θεού διέγραψε πλέον αμετακλήτως τον όλεθρόν των! Το αμύρωτον πρόσωπον των δεν θα το ίδητε πλέον φαιδρόν! Φεύγουν, φεύγουν, φεύγουν πλέον απ' εδώ εντροπιασμένοι της Σκαμνιάς οι Τούρκοι! Ιδίητε στη θάλασσα θέαμα, πρωτοφανές, παράξοδον! Βάρκες, γεμάτες από Τούρκους και τα χαρέμια των στα πανιά! Ω! και ο Σιδικής, ο απαίσιος δαίμων της 18 Νοεμβρίου, περίτρομος, κίτρινος, περιμένει με αγωνιάν θανάτου να έλθει η σειρά του να φυγαδευθεί!

Περιέρχομαι όλο το χωριό και βλέπω, καθώς εις κινηματογράφον, πράγματα έτι παραδοξότερα. Βλέπω το χωριό γεμάτο αντάρτες και τα σπίτια των βηράνι! Προχωρώ στην αγορά, την βλέπω κατακόκκινη από φέσια σκισμένα και τουρκικές παντιέρες μισοκαμένες μέσα στη λάσπη. Εις το ιερώτερον των καφενείον, βλέπω έναν όνον, να τρώγει την ψάθαν κι ένα γουρούνι επάνω στον καναπέ, που εδιάβαζαν τελευταίως τα ψεύτικα τηλεγραφήματα κι ήσαν όλο χαρά! Προχωρώ ακόμη και βλέπω ένα... Τούρκο δεμένον!

Κάνω το σταυρό μου από έκπληξιν και πηγαίνω στο σπίτι- αλλά και εδώ μόλις εισέρχομαι κι ακούω προς το βουνό οχλοβοή μεγάλη! Ανοίγω το παράθυρον: Θεέ μου, τι βλέπω! Είναι ο Σούλιος (Τουρκαλβανός καμπούρης, διαμένων προ πολλών ετών εν Σουκαμιά), ο εμπρηστής της Πέτρας! «Δέκα τον παν απ' ομπροστά κι ογδόντα από πίσω!»! Ως εδώ ακούεται ο κρότος, που αντηχεί η πολυπαθής καμπούρα του με τους υποκόπανους των τουφεκιών!

Αποστρέφω, προς στιγμήν, το βλέμμα μου από τους Ροβεσπιέρους που τον απάγουν- είναι τα ανηλεή όργανα της θείας δίκης, που θα δώσουν μια μικρή εκδίκησιν εις την ταιλαίπων Πέτραν. Οι σκύλοι και τα όρνεα και τα πηγάδια του Κούκλου, θα χωνεύσουν τον εναγή Σούλιο, ομού με άλλους ομοίους του!

στην ακρογιαλιά, ένα εύμορφο κάτασπρο και καθάριο εκκληράκι (Ο συγγραφέας θα εννοεί, το εκκληράκι της Παναγίας της Γοργόνας), σαν ένα μαγικό παλατάκι, που λες να ξεπρόβαλε από μέσα από τα κύματα, που λες και τόβγαλε από το Αιγαίο αυτή η Αμφιτρίτη, ως δώρον της ελευθερίας μας! Το χαιρετώ περιχαρής. Το ασπάζομαι από μακράν και θα το λατρεύω συγχωρά με Θεέ μου! και θα το λατρεύω σαν παλινός ειδωλολάτρης, χωρίς διόλου να ξεπέσει η πίστις μου προς την Παναγίαν! Είναι το μόνον τρόπαιον, που εστήσαμεν εις μνημόσυνον αιώνιον της αισχράς φυγής των Τούρκων!

Είναι το Παλλάδιον της ελευθερίας μας, που θα το βλέπουν κι εδώ κι απ' την Ανατολή οι Τούρκοι και θα μαραίνονται από την πίκρα των! Είναι ο θείος βωμός, επάνω εις τον οποίον θα ορκίζομεθα τον θάνατον της Τουρκίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η παραπάνω διήγηση (ντοκουμέντο- χρονικό) δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στην εφημερίδα Μυτιλήνης «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ», σε συνέχειες στις 24 Μαρτίου 1929 με πρόλογο του Στρατή Μυριβήλη. Το χειρόγραφο, το έστειλε στον Μυριβήλη, προς δημοσίευση, ο αδελφός του συγγραφέα, Οικονόμος ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ Κ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ. Μάλιστα σε γράμμα του, από την Καλλονή, στις 15/3/1929, στην ανεψιά του Μαρία Σπ. Αναγνώστου, της ζητά μερικά συμπληρωματικά βιογραφικά στοιχεία, για να δοθούν στον Μυριβήλη. Και τελειώνει το γράμμα «Ετοιμάσου να καμάρωσες τον πατέρα σου στο φύλλο του Ταχυδρόμου της 25 Μαρτίου, όπου θα δημοσιευθεί, ένα ανέκδοτο έργο».

Αναμνήσεις από τα «Φόδια»

της Πολυξένης Σπ. Αναγνώστου-Βασιλείου (1905-1992)

Θα σας διηγηθώ μια θλιβερή ιστορία- αυτήν που πέρασε το χωριό μας, η Σκαμιά. στις 18 Νοέμβριου του 1912, ημέρα Κυριακή, εορτή Πλάτωνος και Ρωμανού.

Είναι γνωστό, ότι η απελευθέρωση της Μυτιλήνης έγινε στις 8 Νοέμβρη 1912, όταν έφθασε ο στόλος μας, με επικε-

Αφιέρωμα στα εκατό χρόνια από την απελευθέρωση του χωριού μας

από τη σελ. 7

Η μητέρα, όταν νύχτωσε καλά, πήρε τις σημαίες και το πετρέλαιο και πήγε στο ντάμι μαζί και γω και τις κάψαμε, τη στάχτη την εξαφανίσαμε.

Το Σάββατο το περάσαμε όπως πάντα με φόβο. Αυτά ήταν τα φόβια, όπως τα έλεγαν τότε. Την Κυριακή σηκωθήκαμε πρωί στις 6 να πάμε στην εκκλησία, η μητέρα μου με χτένισε, μου έκανε δύο μπλεξούδες, ντύθηκε εκείνη και μου είπε:

«Πήγαινε στη βρύση, που είναι κοντά στο σχολείο να γεμίσεις τη στάμνα. Πριν φύγουμε, ο πατέρας μου έπινε τον καφέ του.

Εγώ, υπάκουη πάντα, έτρεξα να γεμίσω τη στάμνα.

Ακόμα δεν είχε γεμίσει η στάμνα και βλέπω να κατεβαίνουν ένα μπουλούκι Τούρκοι από την κατηφορία όπου ήταν ξένοι, μαζί τους ήταν και ο Μουσταφάς. Έρχονται κοντά μου, ο ένας με έπιασε από τις μπλεξούδες και ο άλλος πήρε τη στάμνα μου, την έσπασε και λέει ο Μουσταφάς «Αφήστε

Οι Τούρκοι είχαν τελειώσει το ψάξιμο και μπήκαν μέσα αγριεμένοι, πήγαν κοντά στον πατέρα τον τράβηξαν από το γιακά και είπαν: «Έτε κιτ καρακόπ» (άντη στη φυλακή) και τον σήκωσαν απάνω.

Εμείς τρέχαμε άλλος να του δέσει τα παπούτσια, άλλος να του δώσει το μπαστούνι, άλλος να του βάλει το καπέλο του.

Τον έπιασαν από τα χέρια, ένας από το ένα χέρι κι άλλος από το άλλο κι έφυγαν. Ο θείος μου ο Όθων μας είπε κρυφά: «Δεν θ' αντέξει ο καημένος ο Σπύρος σ' αυτή την μεγάλη ταλαιπωρία». Είχε πολύ χάλια και τον πήρανε τρικλίζοντας, εκεί που είναι τώρα το γραφείο της Κοινότητας εκεί ήταν ο θρήνος κι ο οδυρμός. Εκεί είχαν διαλέξει άλλους επτά. Σ' άλλους είχαν βρει σημαίες, άλλοι ήταν προδομένοι και τους είχαν σκοτωμένους στο ξύλο. Το αίμα, όπως μου είπαν, έτρεχε από το στόμα τους. Εκεί τους δέσανε τα μάτια σφιχτά, τους δέσανε τα χέρια πίσω με το σχοινί και τους περάσανε από την αγορά χτυπώντας τους με τα ραβδιά τους και οι χανούμισσες βγαίνανε από τα παράθυρα και τα δώματα και χαχάνιζαν ειρωνικά.

Σε τέτοια χάλια, σπρώχνοντας και χτυπώντας τους, τους πήγανε στη «Πηρύνα» εκεί που είναι τώρα το ωραίο καφενείο του Κώστα Τσάκου. Τον πατέρα μου τον κρατούσαν, όπως σας είπα, οι παραπάνω θείοι μου, γιατί η διαδρομή ήταν αρκετά μεγάλη και στα χάλια που ήταν!... Τους έβαλαν, λοιπόν, στον τοίχο στη σειρά και τους επτά και ετοίμασαν τα όπλα τους για να τους εκτελέσουν. Αλλά η θεία Δύναμης βοήθησε και το μεγάλο κακό δεν έγινε. Εκείνη την ώρα στα Καγιάνα δύο καβαλάρηδες που έτρεχαν πολύ, φώναζαν στη γλώσσα τους: «Σταθείτε, σταθείτε, μη πυροβολήσετε...», και στη στιγμή έφθασαν μπροστά τους. «...μη σκοτώσετε κανέναν γιατί κρατάνε ομήρους και θα τους σκοτώσουν διπλούς εκείνοι». Λύσανε τα μάτια τους και τους άφησαν και τους επτά πιο πολύ νεκρούς παρά ζωντανούς. Οι θείοι μου, μας έφεραν σιγά-σιγά τον καημένο τον πατέρα στο σπίτι, τον πλύνανε τα αίματα, τον άλλαξαν και κατεβάσανε το κρεβάτι κάτω και ξαπλώσανε τον πατέρα, που ήταν πάρα πολύ χλωμός. Λίγο αίμα έσταζε από το αριστερό του ρουθούνι, μας φώναξε κοντά του, μας αγκάλιασε και μας είπε: «Δόξα τω θεώ, παιδιά μου, που σας ξαναείδα. Δεν πίστευα να σας ξαναδώ» και τρέξανε δάκρυα από τα μάτια του.

Ήταν πολύ άρρωστος ο πατέρας, το νιώθαμε όλοι μας και γιατρό δεν είχε το χωριό.

Το ταχυδρομείο το έφερνε από το Μανταμάδο ο μπάρμπα-Μήτσος με το γαϊδουράκι του και καλά κουκουλωμένος. Ερχόταν στο σπίτι μας και η μητέρα τον περιποιόταν ι-διαίτερως γιατί ήταν από τον πατέρα μας το χωριό. Με αυτόν, λοιπόν, ειδοποιήσαμε τον θείο μου Παπαπρόδρομο, αδελφό του αγαπημένου μου πατέρα, που τον υπεραγαπούσε, να πάει στη Μυτιλήνη και να φέρει για τον πατέρα μου ένα καλό γιατρό. Ο θείος μου πήρε το μπάρμπα-Μιχάλη με την άμαξα του —δεν είχε αυτοκίνητα τότε— και με την αύριο το βράδυ ήταν ο θείος μου κι ο γιατρός στο σπίτι μας. Τον εξέτασε καλά κι έμεινε όλο το βράδυ κοντά του. Μας είπε: «Η καρδιά του είναι πολύ άσχημη, δεν πρέπει να εργάζεται, ούτε να κουράζεται, ούτε να στενοχωριέται. Θα τον χάσετε πολύ γρήγορα». Όλοι μας κλαίγαμε.

Πληρώθηκε καλά με λίρες χρυσές κι έφυγε. Ο καημένος ο πατέρας μου δεν είχε τότε καλό μισθό: αν κι ήτανε Σχολάρχης, τον πλήρωνε το χωριό και τις διακοπές το καλοκαίρι δεν πληρωνότανε. Εκείνος όμως, σαν καλός οικογενειάρχης, είχε πάντα λίγες λίρες για μια ώρα ανάγκης.

Άρχισε να κάνει τη θεραπεία, που του είπε ο γιατρός κι είδε μια μικρή καλύτερηση. Εν τω μεταξύ έφυγαν οι Τούρκοι από το χωριό. Η Σκαμιά ελεύθερη. Ο πατέρας μας λέει μια μέρα:

«Θέλω, παιδιά μου, να με πάτε σιγά-σιγά στην αγορά σήμερα που έχει καλή μέρα. Θέλω να καμαρώσω τη Σκαμιά ελεύθερη τώρα που έφυγε η βρωμιά των Τούρκων. Τον βοηθήσαμε να ντυθεί, τον πήρε από το ένα μέρος η αδελφή μου κι από το άλλο εγώ και πήγαμε σιγά-σιγά στην αγορά. Η χαρά του ήταν απερίγραπτη. Μέσα στο Τουρκικό καφενείο ένας γαϊδαρος κάτι έτρωγε. Οι Τούρκοι έφυγαν κι άφησαν τα σπίτια τους γεμάτα. Οι χωριανοί μας, λοιπόν, φορτωμένοι ρουχισμό και νοικοκυριά, τα κουβαλούσανε στα σπίτια τους. Εμείς δεν πήραμε ούτε μια βελόνα.

Ένας χωριανός μας ήρθε κοντά μας με ένα πιθαράκι στους ώμους του, το έριξε κάτω και γέμισε η αγορά αμύγδαλα. «Πάρετε», μας είπε. Ο πατέρας μας δεν μας άφησε, «μην πάρετε, παιδιά μου, είναι καταραμένα». Πήγαμε μέχρι το τζαμί και γυρίσαμε σιγά-σιγά στο σπίτι. Ξάπλωσε στο κρεβάτι κι είπε στη μητέρα. «Η Σκαμιά ελεύθερη πια, Πάτρα. Δόξα τω θεώ, έφυγε πια η βρωμιά των Τούρκων αλλά εγώ είμαι πολύ άρρωστος και πρέπει να εργαστώ ακόμα, να τελειώσω ο χρόνος τουλάχιστον». Το βράδυ με τον ταχυδρόμο ήρθε ένα έγγραφο από τον επιθεωρητή, που τον κατηγορούσε «επί εγκαταλείψει θέσεως». Τον κατηγορήσαν οι χωριανοί και στενοχωρήθηκε πάρα πολύ κι η κατάσταση του επιδεινώθηκε.

Αναγκαστήκαμε να φέρουμε πάλι δύο γιατρούς, ένα καρδιολόγο και έναν παθολόγο, όπου διαπίστωσαν ότι ήτανε πολύ άρρωστος. Τους πληρώσαμε και αυτούς με χρυσές λίρες. Ο πατέρας μου έκανε πάλι μια θεραπεία, αλλά η βελτίωση ήταν πολύ μικρή.

Τότε, σκέφτηκε ότι έπρεπε να ξαναπάει στο σχολείο, αλλά επειδή η υγεία του δεν ήτανε καλή και δεν είχε δύναμεις να πηγαίνει με τα πόδια στον σχολείο με τις μεγάλες ανηφόρες και κατηφόρες, γι' αυτό προσέλαβε έναν αγωγιάτη, που με το άλογο του, τον πήγαινε το πρωί στο σχολείο και το απόγευμα τον έφερνε στο σπίτι.

Εγώ μόλις σχόλαγα από το σχολείο, το μεσημέρι, πήγαινα στο σπίτι, όπου η μητέρα είχε ετοιμο το φαγητό και το πήγαινα στο σχολείο και τρώγαμε παρέα οι δυο μας.

Εκείνος μου έλεγε τα όνειρα του ότι θέλει να μας εξασφαλίσει μια σύνταξη, γιατί εργάστηκε 33 χρόνια σαν δάσκαλος πάνω στο νησί και πως ήθελε εμένα να σπουδάσω δασκάλα, γιατί ήμουν καλή μαθήτριά. Οι «κρίσεις», που είχε από το βρογχικό άσθμα, που χρόνια έπασχε, τον ταλαιπωρούσαν αφάνταστα. Δυστυχώς όλα αυτά μείνανε απραγματοποιημένα όνειρα. Την αδελφή μου την Μαρία δεν ήθελε να την κουράσει, γιατί από μικρή ήτανε φιλόσθενη, εν τούτοις την προγύμναζε και κείνην και επί πλέον της μάθαινε γαλλικά.

Αυτό το ανεβοκατέβασμα με το άλογο στο σχολείο άρχισε να τον κουράζει. Ήτανε Δεκέμβριος και έκανε πολύ κρύο και οι δυνάμεις του εξασθενούσαν.

Γι' αυτό σκέφτηκε κι έκανε το σπίτι μας σχολείο, όπου εκεί ερχότανε οι μαθητές και τους δίδασκε τα μαθήματα τούς μέσας στο μαγειρί.

Εν τω μεταξύ ο θείος μου ο Παπαπρόδρομος ανέλαβε να φροντίσει να τον βγάλει σε σύνταξη. Φρόντισε και πήρε τα σχετικά χαρτιά προϋπηρεσίας στα μέρη, που εργάστηκε σαν δάσκαλος (Μυτιλήνη, Καλλονή, Αγία Παρασκευή, Μανταμάδο και Σκαμιά) και τα έστειλε στον Επιθεωρητή στην Μυτιλήνη. Εκείνος, σε λίγες μέρες, τον κάλεσε σε απολογία «επί εγκαταλείψει της θέσεως» και τον διέταζε να υποβάλει την παραιτήσή του.

Αυτό πια ήτανε η χαριστική βολή! Τόσα χρόνια, τόσο κόπο να πάνε χαμένοι! Πέθανε με τον καμμό που δεν θα μας άφηνε σύνταξη. Η υγεία του χειροτέρευσε. Τη νύχτα ξημερωνότανε από τη δύσπνοια: εγώ και η μητέρα μου, από το τζακι, παρακολουθούσαμε την αγωνία του, χωρίς να μπορούμε να τον βοηθήσουμε. Βλέπαμε να μας φεύγει χωρίς να μπορούμε να του κάνουμε τίποτα.

Την παραμονή που θα πέθανε, καλύτερησε για λίγο, όπως το καντήλι που τρεμοσβύνει, αφήνει μια αναλαμπή πριν σβήσει τελείως και μας είπε

«Βγίστε για λίγο παιδιά να πάτε στη θεία σας Ευριδίκη να παίξετε με τ' άλλα παιδιά». Εμείς όμως δεν φύγαμε. Μείναμε κοντά του και παρακολουθούσαμε την αγωνία του και βλέπαμε τα λευκά χέρια, που άρχισαν να χλομάζουν και να γεμίζουν με μεγάλες μελανιές, που έμοιαζαν σαν πανσέδες σε κατάλευκο φόντο.

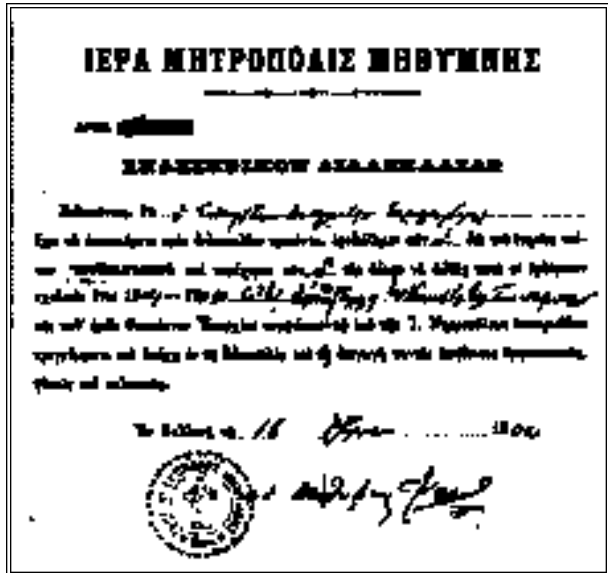
Η καρδιά του παρέλυσε. Πέθανε στις 26 Φεβρουαρίου ημέρα της Αγίας Φωτεινής, 15 ημέρες μετά το θάνατο του μεγάλου του αδελφού Στρατή στον Μανταμάδο.

Τον κλάψανε εχθροί και φίλοι. Στην κηδεία του ήλθε και ο Δεσπότης Καλλονής μαζί με τον θείο μου Παπαπρόδρομο, επίσης τα παιδιά του σχολείου με κλαδιά δάφνης στο χέρι.

Θυμάμαι, ο καιρός ήτανε συννεφιασμένος κι έβρεχε πάνω στο ανοιχτό φέρετρο και στους δρόμους.

Ας είναι αιωνία η μνήμη του.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το παραπάνω αφήγημα δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στην εφημερίδα μας Σκαμιά τον Αύγουστο του 1987.

Ο Μητροπολίτης Μηθύμνης Στέφανος παρέχει την άδεια στον Σπυρίδωνα Αναγνώστου να διδάξει στην αστική σχολή της Συκαμιάς κατά την σχολική περίοδο 1904-1905 (Από το αρχείο της Πάτρας Κωτσάκη).

την, είναι τ' Σπύρου τ' δάσκαλου. Τώρα θα πάμε στου σπιτί να τουν πάρουμε, θα τουν σκουτώσουμε του σκύλου, είνι αυτός που έκανι τσ' σημαίς και διάβαζ' του βράδ' τσι φημιρίδες, θα τουν σκουτώσουμε».

Εγώ άρχισα να κλαίω και μόλις ελευθερώθηκαν οι μπλεξούδες μου έτρεξα με όση δύναμη είχα και μπήκα μέσα στο σπίτι μας. Έκλεισα την πόρτα, μπήκα μέσα στο σπίτι, έκλεισα και την άλλη πόρτα και νόμιζα πως οχυρώθηκα. Με είδαν χλωμή και κλαμένη, έπεσα μέσα στην αγκαλιά του πατέρα μου και του είπα. «Έρχονται Τούρκοι πολλοί, πατέρα, θα σε πάρουν να σε σκοτώσουν». Εκείνος είπε: «Αυτό που περιμέναμε παιδιά, έγινε. Σήμερα είναι η τελευταία μας ημέρα». Όλοι έκλαιγαν. Η μητέρα έβαλε νερό μέσα σε ένα ποτήρι και λίγο αλεύρι και μου είπε. «Πιες λίγο, κάνει καλό για το φόβο» και το ήπια.

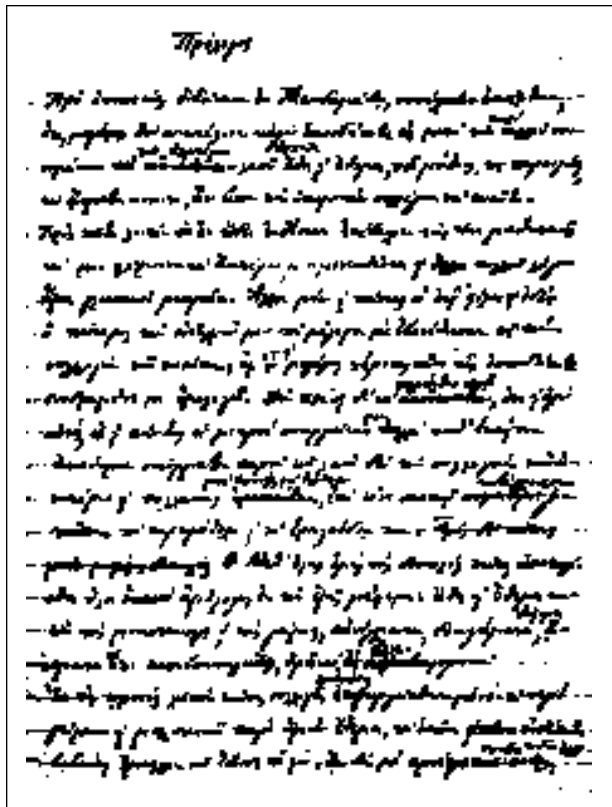
Εκείνη τη στιγμή ακουστήκανε δυνατά χτυπήματα πόρτας. Αργήσαμε λίγο να ανοίξουμε. Εκείνοι δεν έχασαν καιρό. Ανεβήκανε από τη γωνιά του νταμιού, ήταν τότε δώμα, και πηδήσανε μέσα στην αυλή. Νομίζω πως τους βλέπω τώρα. Χιμήξανε αγριεμένοι μέσα. «Άνε κοτσάς, της λένε (που είναι ο άνδρας σου), που είναι οι σημαίες που κάνατε». «Θα ψάξουμε το σπίτι». Ήτανε βλέπεις πληροφορημένοι ότι είχαμε σημαίες. «Ορίστε ψάξτε», τους λέγει η μητέρα.

Ανεβήκαν επάνω, δεν άφηναν τίποτα. Ντουλάπια, μπουλά, όλα τα πέταξαν κάτω ακόμα και τη βιβλιοθήκη, ακόμα και τα στρώματα έσκισαν, κατεβήκανε κάτω σαν τα άγρια θηρία.

Εγώ πήγα κάτω από το τραπέζι, που ήταν στον τοίχο. Πήγανε κοντά στον πατέρα, τον έπιασαν από το γιακά, τον τράνταξαν δυνατά και του λένε: «Πού τις έχεις βάλει τις σημαίες, σκύλε, θα σε σκοτώσουμε». Και του είπαν μια άσχημη βρισιά. «Δεν έχουμε σημαίες», τους λέγει, «πιστέψτε με». Αυτός τότε σήκωσε τον υποκόπανο του όπλου και του έδωσε ένα πολύ δυνατό χτύπημα στο στήθος, στο μέρος ακριβώς της καρδιάς. Έπεσε ο κακόμοιρος αναισθητός πάνω στα μαξιλάρια στη γωνία του καναπέ.

Και αμέσως άρχισε να τρέχει αίμα ακατάσχετο από τη μύτη του. Εγώ έτρεξα και η αδελφή μου Μαρία και του φιλούσαμε τα χέρια και τα τρίβαμε. Η μητέρα και οι θείες μου, η νουνά μου προσπαθούσαν να τον συνεφέρουν, προσπαθούσαν να σταματήσουν το πολύ εκείνο αίμα που έτρεχε άφθονο και όπως ήταν το κεφάλι του προς τα πίσω ριχμένο έτρεχε και λέρωνε το λευκό κολαρισμένο πουκάμισο (αλλά το αίμα ήταν από την χτυπημένη καρδιά και δεν σταματούσε). Οι Τούρκοι εν τω μεταξύ έψαχναν κάτω από το σπίτι, την κουζίνα, το κατώι (κελάρι) και δεν βρίσκαν τίποτα: ακόμα και δύο κίουπια που είχαμε λάδι βαλαν μέσα τα ραβδιά τους. Που να ξέρανε ότι τις ωραίες μας σημαιούλες τις είχαμε κρύψει.

Εν τω μεταξύ ο καημένος ο πατέρας μου είχε συνέλθει λίγο, του δώσανε λίγο κονιάκ, λίγο καφέ, με τα πρακτικά φάρμακα λιγόστεψε και το αίμα αλλά δεν έπηζε (γιατρό το χωριό μας δεν είχε).

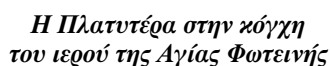
Ο πρόλογος της πραγματείας για το «Γάμο στη Λέσβο» (Από το αρχείο της Πάτρας Κωτσάκη)

Φως εσπερινό

του Κωστή Κολιού

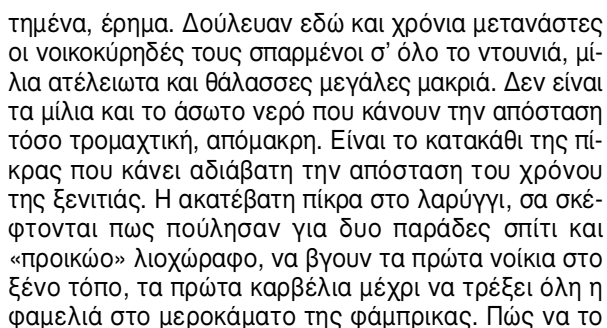
Μαγική, πλανεύτρα στα χρώματα και σιωπής ώρα, η εσπερινή. Το φθινοπωρινό χωριό σιωπηλό, δίνει την εντύπωση του έρημου, του κουρσεμένου, μα όχι αγριλα-

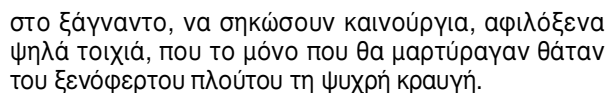
ντισμένου τόπου. Μέσα στη χόβολη του ζεσταμένου χειμωνιάτικου, οι νοικοκυραίοι δε τρομάζουν πια, μπας και το ξενόφερτο πορπάτημα που ακούγεται δαφφνα στο καλντερίσι, είναι του Αγαρηνού ή μολεμένη περπατησιά. Πέρασαν και χάρηκαν παντοτινά αυτές οι βάρβαρες, οι ματωμένες μνήμες.

Στο στενό κατηφορικό ντουσιμεδένιο σοκάκι, πιο χαμηλό στο κέντρο του να μαζεύει τα νερά της βροχής και τη λάτρη της νοικοκυράς, ακούγεται μονάχα η ειρηνική αντιλαλιά που κάνουν τα δικά σου ποδήματα πάνω στις καλοδουλεμένες πέτρες.

Καμιά δεκαριά όλα κι όλα χρόνια πριν, τα μισά και βάλε σπίτια του χωριού φάνταζαν ερειπωμένα, παρα-

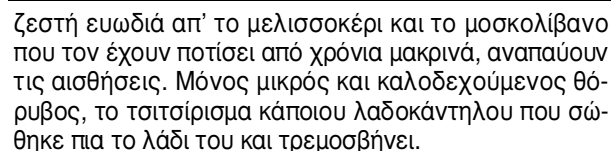

ματαδείς το ερμημο το πατρικό σε ξένα χέρια, πολλές φορές αγνώριστο, ψυχρό, να διώχνει η θωριά του τις δικές σου παιδιαστικές γλυκές αναμνήσεις. Είναι πολλοί οι ξενιτεμένοι συντοπίτες που χρόνια αδυσώπητα τυραννιούνται μέχρι να πάρουν τη μεγάλη απόφαση της πρώτης, πικρής θαρρούν γι' αυτούς επιστροφής, να πατήσουν τον όρκο που έδωκαν για μαύρη πέτρα πίσω τους. Φουσκώνει ματωμένη η καρδιά να ξαναβρεί τον γνώριμο τόπο της. Άπιαστο όνειρο και μακρινό που το αλάργεψε πιότερο η πρωτινή φτώχεια. Τυχεροί όσοι δεν τους ανάγκεψε η κακιά η ώρα της ξενιτιάς να πουλήσουν ένα παρά τις μνήμες τους. Κράτησαν το σπιτικό τους κλειδαμπαρωμένο κι ας ρήμαζε, και ζούσαν κι έρρημοι με το όνειρο της επιστροφής. Μόνιμου ή καλοκαιριάτικο προσκυνηματος. Των χρόνων της σύνταξης στερνό αποκούμπι. Της τελευταίας τους ανασαιμιάς θερμή αγκάλη. Και σαν μαζεύτηκε στην άκρη η πρώτη σερμαγιά, τάμα πολύχρονο άρχισε να πραγματώνεται το γλυκόπικρο όνειρο της ανάστασης του πατρικού. Ακόμα κι αν γύριζαν με πλούτο φανερό, το μικρό σπίτι, το παραγονικό ανάστασαν, εκεί που ζούσε το μοσκομυριστό χνώτο της ανάμνησης, οι φωτεινές σκιές των προπατόρων. Κι όχι ν' αγοράσουν το άνετο οικόπεδο

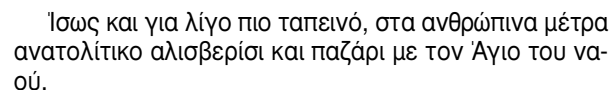

Μπαίνεις αυτή την ευλογημένη, αποσπερνή ώρα στην πανέμορφη, έρημη μεγάλη εκκλησιά, που δείχνει τα πρωτινά μεγαλεία του χωριού και είσαι ολομόναχος στον ιερό το χώρο. Οι απανταχού Σκαμινιώτες την κρατούν ολοχρονίς νοικοκυρεμένη, μεγάλης λαμπάδας τάμα παντοτινά αναμμένο. Τα λιγοστά κεριά που καιν το κίτρινο γλυκό τους φως στο μανουάλι, δείχνουν πως λίγοι πιστοί περάσανε πριν από σένα και προσκύνησαν, παραμονή της μεγάλης γιορτής των Αρχαγγέλων. Οι ζεστές, χιποπωριάτικες χρυσαφένιες ηλιαχτίδες που μπαίνουν από το δυτικό στρογγυλό μεγάλο παράθυρο πάνω στο γυναικωνίτη, ζεστός, σχεδόν οριζόντιος προβολέας λίγο προτού βουλιάξει ο ήλιος, γλυκοφωτίζουν την Πλατυτέρα στη κόχη του ιερού, να λαμπρύνουν το γλυκασμό των χρωμάτων στο όμορφο πρόσωπο της, και τα πάνω λοξά γωνιαστά εικονίσματα του δωδεκάορτου στο παμπάλαιο ξυλόγλυπτο και χρυσοποίκιλο τέμπλο. Ζωντανεύουν με φως ιλαρό τα ιερά πρόσωπα του τέμπλου, ζωγραφισμένα πιότερο με τη νοοτροπία της Κρητικής βυζαντινής σχολής.

Η γλυκιά βελουδένια σιωπή που γεμίζει εσωτερικά το χώρο και ξαποσταίνει το αυτί, η διακριτική αγωνιακή

Ολομόναχος μέσα στο ναό, μικροσκοπικός εσύ κι ευτυχισμένος με τα λίγα πλούτια της στιγμής, νιώθεις να γιγαντώνεται ασυναίσθητα, αθέλητα, αυθόρμητα η ψυχή για δέηση και ευχαριστία. Για ένα μεγάλο, από ψυχής βγαλμένο, αναστενάρικο Δόξα σοι ο Θεός.

Δώσε μου εσύ, αξίωσε με, κι εγώ σου τάζω να σου φέρω...

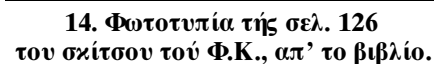
Λίτρες το κερί, κι οκάδες το λιβάνι*.
Επιστρέφοντας στον καφενέ καλησπέρισα, ευχήθη-
κα τους γιορτάζοντες και δέχτηκα τα ζεστά καλωσορί-
σματα τους.

* Δημοτικό τραγούδι του Μοριά

Στα λημέρια του Φώτη Κόντογλου

☞ από τη σελ. 4

από τουρκική νεολαία, που ο νεαρός Ξεναγός, ακούγοντάς μας που μιλούσαμε, μας χαιρέτησε ελληνικά και χαμογελάστα. Δεν πέρασε ούτε δεκάλεπτο και ξαφνικά ακούσαμε χειροκροτήματα απ' το γκρουπ, που στο αναμεταξύ είχε περιζώσει τη γριά, που, καθώς φάνηκε, ήταν πασίγνωστη στην περιοχή για τις υ-

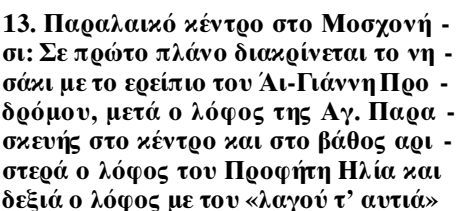
πηρεσίες της στην εκκλησιά και τον ιδιαίτερο και αυθόρμητο τρόπο ξενάγησης.

Την έβαλαν να καθίσει στα σκαλιά της εκκλησιάς ανάμεσά τους και να μιλά μ' ενθουσιασμό, ακούγοντάς τη με σεβασμό και βγάζοντάς τη φωτογραφίες, την απλή εκείνη «Μικρασιπότησα», που κρατούσε ακόμα με αξιοπρέπεια το ελληνικό χρώμα με το τσεμπέρι και τη μακριά ρόμπα, σαν τις παλιές Αγιασώτισσες, που δεν ξέρουμε για ποιο λόγο οι γονείς της αλλαξοπίστησαν, μα της μετέδωσαν με πάθος τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη!

Δεν άντεξα, τη φωτογράφισα κι εγώ για να τη θυμάμαι σαν ένα ανόθευτο ελληνικό άρμα που σκορπá ακόμα την ευωδιά του ακόμα και προς τη δύση της ζωής, πάνω στ' αλησμόνητα ελληνικά χώματα!

*Ευχαριστούμε θερμά τον κ. Γιώργο Παρασκευαΐδη για την τιμή να μας στείλει το χειρόγραφο του προς δημοσίευση στην εφημερίδα μας. Παραθέτουμε απόσπασμα από τη σύντομη επι

στολή που το συνόδευε: Σας στέλνω για δημοσίευση στο περιοδικό «Σκαμιά» την πρόσφατη περιήγηση «Στα λημέρια του Φ. Κόντογλου, που ελπίζω να αρέσει. Το δημοσίευσε και η τοπική εφημερίδα της Μυτιλήνης «Εμπρός» του Μανώλη Μανώλα την Τρίτη

12. Η επί 26 χρόνια κλειδοκρατορίσσα του Ταξίαρχη Τουρκοκρατηκιά, περιτοιχισμένη από ένα γκρουπ Τούρκων τουριστών, καθώς εξιστορεί καθισμένη στα σκαλοπάτια του ιερού ημικατεστραμμένου οικοδομήματος τα έργα και τις ημέρες μιας άλλης εποχής...

25/10/2011. Ελπίζω εσείς στο περιοδικό σας να τις δημοσιεύσετε έγχρωμες, που απ' ό,τι βλέπω έχετε την ευχέρεια. Παράλληλα έχετε κι ωραίους φωτογράφους, που οι φωτογραφίες σας με συγκίνησαν αφάνταστα. Συγχαρητήρια!

ΟΙ ΣΥΓΧΩΡΙΑΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΓΡΑΦΟΥΝ

Ημέρα της Γυναίκας

της Αθανασίας Τσίχλα

Η 8η Μαρτίου με βάση το παγκόσμιο ημερολόγιο είναι αφιερωμένη στην γυναίκα. Πάντα θεωρούσα αυτές τις «γιορτές» τύπου «Αγίου Βαλεντίνου», «ημέρα της γυναίκας» ή ακόμα και τη «γιορτή της μητέρας» ως άκρως υποκριτικές και ανούσιες που υπάρχουν μόνο και μόνο για καθαρά εμπορικούς σκοπούς.

Ο λόγος είναι ότι δίνεται έμφαση σε εντελώς λάθος πράγματα. Αναλίσκoμαστε σε λογύδρια και επισημάνσεις που είναι μόνο για το θεαθήναι χωρίς να αναφερόμαστε στην ουσία του θέματος. Το αποκορύφωμα όλων αυτών είναι οι διάφορες εκδηλώσεις που λαμβάνουν μέρος με σκοπό να βραβεύσουν κάποιες κυρίες ως επί το πλείστον οικονομικά εύρωστες και μόνιμα μέλη των κοσμικών στηλών, οι οποίες παραδίνουν και μαθήματα σχετικά με την χειραφέτηση και τον αγώνα που καθημερινά πρέπει να δίνουν οι γυναίκες. Το πλέον όμως κακόγουστο και η μεγαλύτερη κατάντια είναι να βλέπεις οι γυναίκες να γιορτάζουν σε διάφορα μπουζουκτσίδικα λικνιζόμενες υπό τους ήχους των τελευταίων σουξέ ή χορεύοντας πάνω στα τραπέζια έχοντας έτσι την ψευδαίσθηση ότι με τον τρόπο αυτό κάνουν την επανάστασή τους, ενώ παράλληλα θεωρούν ότι περνάνε και το μήνυμα της χειραφέτησής τους.

Ένα άλλο επίσης αρνητικό κατ' εμέ πρότυπο είναι τα λεγόμενα μοντέλα προβάλλοντας καθ' υπερβολήν σώματα που κάθε άλλο παρά φυσιολογικά μπορεί να θεωρηθούν. Και το αποτέλεσμα: να δημιουργούνται αισθήματα ενοχής και επιπλέον άγχος στις γυναίκες ακόμα και σε έφηβες, ό,τι τα σώματά τους δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μοντέρνων καιρών.

Επιτρέψτε μου όμως να δώσω και εγώ τα δικά μου εύσημα και βραβεία σε κάποιες γυναίκες που αξίζουν όχι μόνο την επιβράβευση μας αλλά και να αποτελέσουν παράδειγμα και πρότυπα προς μίμηση. Απέναντι από το σπίτι μου βρίσκεται ένας ξενώνας που φιλοξενεί παιδιά από την επαρχία που πάσχουν από ασθένειες που απαιτούν μακροχρόνια θεραπεία. Πολλές φορές παρατηρώ τις μητέρες τους. Οι περισσότερες είναι σε νεαρή ηλικία, απλές καθημερινές φυσιογνωμίες συμπεριφέρονται σαν να μην τρέχει τίποτα. Όμως τις έχω δει άπειρες φορές μεσάνυχτα μέσα στο κρύο να κάθονται έξω από τον ξενώνα μ' έναν καφέ και ένα χαρτομάντιλο στο χέρι. Πραγματικά πιστεύω ότι θέλει πολύ κουράγιο να ανοίγεις αυτές τις πόρτες ή να αντικρίζεις τα παιδιά σου χωρίς μαλλιά και ταυτόχρονα να πρέπει να τους δίνεις κουράγιο.

Επίσης, έχω γνωρίσει γυναίκες που η καθημερινότητά τους είναι ένας συνεχής αγώνας: σπουδάζουν ενώ ταυτόχρονα δουλεύουν, έχουν επωμιστεί την φροντίδα της οικογένειάς τους, των παιδιών τους ή ακόμα και των ηλικιωμένων γονέων τους. Η μέρα τους ξεκινάει από νωρίς το πρωί και δεν τελειώνει παρά μόνο πολύ αργά το βράδυ. Και τώρα με την οικονομική κρίση που όλοι βιώνουμε έχουν να ισορροπήσουν πάνω σε τεντωμένο σχοινί, προκειμένου να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν και στις οικονομικές υποχρεώσεις.

Είναι γεγονός ότι και μέσα στον εργασιακό μας χώρο είμαστε υποχρεωμένες να καταβάλλουμε διπλή προσπάθεια προκειμένου να κερδίσουμε τον σεβασμό των προϊσταμένων μας και να προχωρήσουμε την επαγγελματική μας σταδιοδρομία. Είμαι σίγουρη ότι όλες έχουμε νοιώσει και έχουμε βιώσει περιστατικά και καταστάσεις που το επιβεβαιώνουν.

Φυσικά, δεν μπορώ να παραλείψω και να μην αναφερθώ στις γυναίκες των παλαιότερων χρόνων, γυναίκες που ήταν ηρωίδες. Κάτω από αντίξοες συνθήκες εργάζονταν στα χωράφια, είχαν όλες τους πολυμελείς οικογένειες, ζωή χωρίς ανέσεις, χωρίς οικονομική βοήθεια μέσα στην οικονομική ανέχεια και την φτώχεια, που όμως επιβίωσαν και στάθηκαν με αξιοπρέπεια στην ζωή τους.

Στο σημείο αυτό θέλω να αποτίσω έναν μικρό φόρο τιμής και σε μια γυναίκα, τη μητέρα του παππού μου του Μπέηβα, τη γιαγιά Ευτέρπη, που δεν είχα την τιμή να την γνωρίσω. Όμως ήταν μια γυναίκα που εμείς σήμερα δεν μπορούμε να φτάσουμε. Ήταν χήρα με 7 παιδιά, τα οποία ανέστησε κόβοντας ξύλα και κλαδιά, μαζεύοντας ελιές. Κι όμως δεν έδωσε ούτε ένα από τα παιδιά της για υιοθεσία, και όλοι τους γίνανε λεβέντες και άντρες δυνατοί. Αν αυτή η γυναίκα δεν αποτελεί πρότυπο, όπως και πολλές άλλες της εποχής της, τότε ποια μπορεί να είναι; Αλήθεια ποιες από εμάς σήμερα τις καλομαθημένες στις ανέσεις και στις ευκολίες θα μπορούσε να αντέξει σ' αυτές τις συνθήκες, να παλέψει τόσο σκληρά και να καταφέρει να βγει νικήτρια;

Υπάρχουν και πολλά άλλα παραδείγματα γυναικών που η προσφορά τους και η συμβολή τους στάθηκε πολύτιμη ακόμα και για την ίδια την επιβίωση του Έθνους μας: Οι Ηπειρώτισσες γυναίκες του '40 που κουβαλούσαν στην πλάτη τους πολεμοφόδια για τον ελληνικό στρατό με αυταπάρνηση και αυτοθυσία συμβάλλοντας αποφασιστικά στην Νίκη. Οι εθελόντριες νοσοκόμες του Ερυθρού Σταυρού, που πολλές από αυτές έδωσαν και την ζωή τους ακόμα για την διάσωση τραυματιών. Αλλά και στην αρχαιότη-

τα οι Σπαρτιάτισσες με την σκληρή διαπαιδαγώγησή τους καλλιεργούσαν στα παιδιά τους την φιλοπατρία και την ανιδιοτελή προσφορά στην πατρίδα.

Όλες αυτές οι γυναίκες είτε ζήσαν παλαιότερα είτε ζούνε στις μέρες μας δεν διεκδίκησαν ούτε διεκδικούν τίποτα, αλλά παραμένουν στην ανωνυμία τους στην καθημερινότητά τους χωρίς να περιμένουν βραβεία και διακρίσεις από κανέναν, παρά μόνο συνεχίζοντας τον αγώνα τους.

Από την άλλη μεριά, στις 2 Φεβρουαρίου τιμάμε την Υπαπαντή που αναφέρεται στο πρόσωπο της Παναγίας, του προσώπου που ανέδειξε την γυναίκα και αποτελεί το καταφύγιο, την ελπίδα και την παρηγοριά όλων μας. Αυτές τις γιορτές μάλλον προτιμάμε να τις ξεχνάμε ή να τις αγνοούμε υποτιμώντας τες ή να τις θεωρούμε ξεπερασμένες, γιατί έτσι το επιτάσσει ο μοντέρνος τρόπος ζωής, χω-

ρίς να συνειδητοποιούμε ότι η πίστη αποτελεί ανάχωμα και συγκρατεί από πολλά. Είναι λοιπόν η μέρα αυτή μια ευκαιρία για περισυλλογή και αυτοκριτική, πηγή έμπνευσης και φυσικά άντλησης κουράγιου.

Μετά από όλα αυτά ας κάνει η καθεμία την αυτοκριτική της και ας σκεφτεί σοβαρά ποιο είναι το πραγματικό περιεχόμενο της λεγόμενης «ημέρας της γυναίκας» και με ποιον τρόπο αυτή θα πρέπει να τιμάται.

Ανοιξιάτικο αηδονολάλημα

του Λευτέρη Τσιλικλή

Ένα αηδονάκι το πρωί με της αυγής το δρόσο στις γρύλιες γλυκοκελαηδεί και με μαγεύει τόσο της άνοιξης μηνύματα παίρνει απ' τα λουλούδια του δάσους τα μιλήματα και πλέκει τα τραγούδια.

Πότε λαλεί με τη δροσιά πότε με το μεσονύχτι στου κήπου μας τη φυλλωσιά για την καλή μας τύχη. Πολύτιμο σα θησαυρός στο πεύκο είναι κρυμμένο γίνεται ο κήπος χαρωπός και γω χαρές που παίρνω.

Τις πλέκω χρυσοβελονιά σε γιορτινό μαντήλι τις φέρνω βόλτα στην καρδιά και τις κρεμνώ στα χέιλη. Και γίνονται βιολιού λαλιά που απλώνεται στην πλάση και ξαναπαίρνουν τα πουλιά και τη σκορπούν στα δάση.

Νάξερρες, αηδονάκι μου, αχ! να ξερρες, πουλί μου, πόση γαλήνη και χαρά απλώνεται στην ψυχή μου. Κελάηδησε, πουλάκι μου, και δώξε μου τη θλίψη το μαγικό τραγούδι σου ποτέ ας μη μου λείψει.

Κι όλο λαλεί μελωδικά το όμορφο τ'αηδόνι. Που κρύβεται στ' αγιόκλημα π' ανθίζει στο μπαλκόνι.

Από τη Χαραυγή στα συντοπίτικα περιοδικά*

του Αριστείδη Καλάργαλη

Παραφράζοντας τη φράση του Χέλντερνιν "Δεν ξέρω. Κι οι ποιητές τη χρειάζονται σ' ένα μικρόψυχο καιρό," θα θέσουμε το ερώτημα: χρειάζονται τα περιοδικά των συντοπίτικων συλλόγων στον 21ο αιώνα, όπου κυριαρχεί το ψηφιακό, άυλο γράψιμο των ηλεκτρονικών υπολογιστών και των ιστοσελίδων; Όπου με ένα πάτημα του πλήκτρου του υπολογιστή έχεις σχεδόν ό,τι θέλεις σε ελάχιστο χρόνο, από οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη;

Ας ξεκινήσουμε την ιστορία αντίστροφα. Αν εξετάσουμε τις πρώτες δημοσιεύσεις πολλών λογοτεχνών, θα ανακαλύψουμε ότι έγιναν σ' ένα περιοδικό, ίσως άσημο και μικρό. Τα πρώτα μου ποιήματα δημοσιεύθηκαν ταυτοχρόνως, το 1986, στο περιοδικό Γέρα και Αιολικά Φύλλα της εταιρίας Αιολικών Μελετών. Η Γέρα συνεχίζει την έκδοσή της ως εφημερίδα ε-

δώ και μερικά χρόνια. Ενώ τα Αιολικά Φύλλα, αν και υποστηρίζονται από μια πολιτιστική εταιρία, διέκοψαν την έκδοσή τους. Έτσι σήμερα η Λέσβος δεν έχει ένα περιοδικό Λόγου και Τέχνης, ενώ έχει τόσους συγγραφείς δόκιμους και μη και με σημαντικό αριθμό εκδιδόμενων βιβλίων κάθε χρόνο.

Κι ο Ελύτης πρώτα δημοσίευσε ποιήματά του στο περιοδικό Νέα Γράμματα και μετά εξέδωσε την ποιητική συλλογή "Προσανατολισμοί". Η έρευνα στους σημαντικούς πνευματικούς χρόνους της Λεσβιακής Άνοιξης έδειξε ότι πολλοί συγγραφείς, ιδίως ποιητές, δημοσίευσαν τα γραπτά τους σε περιοδικά και εφημερίδες, αλλά κατόπιν δεν ενδιαφέρθηκαν να τα συγκεντρώσουν σε μια έκδοση. Θεώρησαν ότι αυτή η δημοσίευση αρκούσε. Κι αν κάποια από τα περιοδικά αυτά ήταν μαθητικές ή νεανικές εκδόσεις, υπήρξαν κι άλλα που ήταν α-ξίολογα.

Ως τέτοια ας αναφέρουμε τη Χαραυγή και τα Λεσβιακά φύλλα. Το πρώτο ειδικά θεωρείται και είναι, το καλύτερο όλων των εποχών που εκδόθηκε στη Λέσβο κι ένα από τα καλά της Ελλάδας. Και πράγματι, όσοι το φυλλομέτρησαν ή το ερεύνησαν και το συνέκριναν με άλλα οδηγήθηκαν σ' αυτό το συμπέρασμα. Να πούμε ότι ήταν δεκαπενθήμερο και εκδόθηκε από τον Οκτώβριο του 1910 έως τον Μάιο του 1914. Σήμερα δεκαπενθήμερο περιοδικό δεν εκδίδεται στη χώρα μας.

Στην περιοχή της Αττικής, σήμερα, εκδίδονται αρκετά περιοδικά και εφημερίδες των συντοπίτικων συλλόγων της Λέσβου. Κάποια από αυτά υπάρχουν και σε ψηφιακή μορφή. Παράλληλα δημιουργήθηκαν και λειτουργούν αρκετές ιστοσελίδες που έχουν σχέση με τους παραπάνω συλλόγους ή με μέλη αυτών. Ας θεωρήσουμε ότι είναι η συνέχεια των περιοδικών. Η σύγχρονη παρουσία τους. Πολλοί από εμάς ήταν μέλη των συντακτικών επιτροπών αυτών των εντύπων, συνεργάτες κάθε είδους και ακόμα περισσότεροι ήταν αποδέκτες των τυπωμένων εντύπων.

Όσο παλαιότεροι είναι οι συντελεστές κι οι συνεργάτες τόσο εντονότερες είναι οι μνήμες. Εκεί γύρω στο 1980 να πηγαίνουμε, οι νεώτεροι, τις φωτογραφίες στο τσιγκογραφείο για να φτιαχτεί το κλίσε και μετά στο υπόγειο τυπογραφείο για τη σελιδοποίηση. Κρίμα λέμε σήμερα που δεν κρατήσαμε κάποιους τσίγκους για ενθύμιο. Μετά τη διόρθωση και το τύπωμα. Και ακολουθούσαν το γράψιμο των διευθύνσεων και η μεταφορά στο Ταχυδρομείο για αποστολή. Και ο μεγάλος βραχνάς, τότε και τώρα, το μάζεμα των συνδρομών. Και ακολουθούσε το απολαυστικότερο μέρος, το αργό ξεφύλλισμα, και το διάβασμα. Κι όποτε είχε κάτι δικό μας στεκόμασταν σ' αυτή τη σελίδα και το κοιτάγαμε, χωρίς να το διαβάζουμε. Το μάτι μας έτρεχε πάνω κάτω, το έβλεπε σαν ένα φωτογραφικό σύνολο. Ήταν η στιγμή της ανθρώπινης χαράς.

Τι περιείχαν αυτά τα περιοδικά, ως ύλη; Τα πάντα. Προβλήματα των χωριών, που κάποια παραμένουν τα ίδια ως τα σήμερα. Νέα και γεγονότα, κοινωνικά, αθλητικά, ιστορίες του παλιού καιρού, επετειακά δημοσιεύματα, για τους νέους με τη συνεχή παρότρυνση να συνεργαστούν. Εκεί οι μετανάστες απόθεταν τις σκέψεις τους, τον πόνο και την αγάπη για τον ιδιαίτερο τόπο τους. Μάθαιναν τα νέα του χωριού και του νησιού. Το περιοδικό τούς συνέδεε με τον τόπο που άφησαν πίσω και τον χρόνο που για πολλούς σταμάτησε. Ξεχωριστή θέση είχαν τα ποιήματα, διηγήματα και χρονογραφήματα. Αλλά και ενδιαφέροντα κείμενα για τη Λεσβιακή Γραμματεία. Από κοντά και παλαιά έγγραφα. Οικογενειακά, προικοσύμφωνα, διαθήκες, συμφωνητικά, έγγραφα της τουρκοκρατίας, αποσπάσματα από παλιά κιτάπια εκκλησιών, κώδικες σχολείων, δούναι και λαβείν συνεταιρισμών και εργοστασίων. Αρκετά σημαντικά δημοσιεύματα έγιναν σ' αυτά τα περιοδικά. Ήταν το πρόσφορο μέσον δημοσίευσης και επομένως διάσωσης και δημόσιας γνωστοποίησης.

Σήμερα μετά από αρκετές δεκαετίες αυτά τα έντυπα έχουν γίνει πηγές. Ναι, αυτό το μικρό περιοδικάκι, που μετά το διάβασμά του λίγοι το κράτησαν στο Αρχείο τους, σήμερα είναι πηγή. Στέκεται δίπλα στα άλλα σημαντικά επιστημονικά, σοβαρά, με τους βαρείς τίτλους. Στα περιεχόμενά τους θα βρούμε αρκετά δημοσιεύματα τα οποία δεν υπάρχουν αλλού.

Τι μπορούμε να κάνουμε σήμερα με τα συντοπίτικα περιοδικά; Να τα διασώζουμε. Ναι, έστω κι αν ακούγεται περιεργό. Πρόσφατες εκδόσεις κάποιων περιοδικών δεν υπάρχουν στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Μυτιλήνης. Πρέπει να συγκεντρωθούν όλοι οι τίτλοι κι όλα τα τεύχη. Σε ένα χώρο, δημόσιο. Να γίνει σύνδεση με το εκδοτικό παρελθόν της Λέσβου, των εφημερίδων και περιοδικών. Οφείλουμε να δημιουργήσουμε ένα Μουσείο του Λεσβιακού Τύπου. Από τα τρία περιοδικά του 19ου αιώνα, Πιττακός, Σαπφώ και Πανδέκτης ως το νεότερο που θα εκδίδεται κάθε φορά. Έχουμε, μάλλον, την μεγαλύτερη παραγωγή μετά την Αθήνα σε διάφορες ενότητες. Αυτό το υλικό πρέπει να συγκεντρωθεί γύρω από τη Δημόσια Βιβλιοθήκη. Σε έντυπη μορφή όπου είναι δυνατό, και σε ψηφιακή τα υπόλοιπα.

Για τα περιοδικά των συλλόγων πρέπει να γίνει αποδελτίωση κατά περιοδικό και σύνθεση κατά ενότητες. Αυτό δεν μπορεί να γίνει μεμονωμένα από άτομα. Όσο κι αν κοπιάσουν κι αν εργαστούν κάποιοι, το αποτέλεσμα θα είναι μικρό. Χρειάζεται επιστημονική υποστήριξη από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και συγκεκριμένα από το Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας. Να δημιουργηθεί μια επιστημονική ο-

ΟΙ ΣΥΓΧΩΡΙΑΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΓΡΆΦΟΥΝ

από τη σελ. 10

μάδα από καθηγητές, διδάκτορες και υποψήφιους καθώς και φοιτητές, οι οποίοι στο πλαίσιο των ερευνών και των σπουδών του Τμήματος θα εργαστούν προς αυτή την κατεύθυνση. Και όλο αυτό το υλικό, πρωτογενές των εφημερίδων και περιοδικών, καθώς και το αποδελτιωμένο θα εισαχθούν σε μια Βάση Δεδομένων. Όπου θα εισάγονται συστηματικά τα νέα περιοδικά και τεύχη συνεχώς και θα είναι προσβάσιμα στον καθέναν.

Σήμερα με την κοινωνική κρίση η παρέα και η φιλική συντροφιά είναι απαραίτητα στοιχεία του ανθρώπου. Τέτοιες ομάδες, παρέες δημιουργήσαν τα τοπικά περιοδικά και τις εφημερίδες. Το μεράκι κάποιων ανθρώπων, μερικές φορές ενός μόνο, δημιούργησε κάποιο έντυπο. Αλλά και η συνείδηση ήταν υπόθεση λίγων. Όχι από ελιτίστικη συμπεριφορά, αλλά γιατί είναι ένας χώρος και μια δραστηριότητα που δεν έλκει πολλούς. Δεν είναι μπάλα, ούτε καν κάποιο άλλο άθλημα ή και κάποια πολιτιστική εκδήλωση με τα οποία ασχολούνται αρκετοί. Το κάθε λογής έντυπο είναι μια ειδική πολιτιστική δράση. Με πολύπλευρες ασχολίες. Συντακτικές, φιλολογικές, λογοτεχνικές, οικονομικές, δημοσιών σχέσεων. Αλλά και λεπτών ισορροπιών ανάμεσα στους συνεργάτες, στα μέλη των συμβουλίων, στους συνδρομητές της Αθήνας, του νησιού και του εξωτερικού. Όσοι δεν έχουν εμπλακεί στην έκδοση κάποιου εντύπου δύσκολα θα αντιληφθούν και θα καταλάβουν τι χρειάζεται για να εκδοθεί ένα αντίστοιχο έντυπο. Πρέπει να συνυπάρχουν στις σελίδες του ένα γράμμα ξενιτεμένου, το κείμενο ενός δόκιμου λογοτέχνη, οι πρώτοι στίχοι ενός νέου, το άρθρο ενός καθηγητή πανεπιστημίου και το παράπονο ενός χωριανού. "Πόσα θέλετε να πληρώσω για να γράφω αυτά που θέλω" έγραψε κάποτε ένας αναγνώστης μιας τοπικής εφημερίδας που εκδιδόταν στην Αθήνα. Αυτό δείχνει την ανάγκη ύπαρξης αυτών των εντύπων για έκφραση, διάλογο, αντίλογο και επικοινωνία.

Έχοντας διαβάσει εκατοντάδες τεύχη, των τοπικών περιοδικών και εφημερίδων, αντιλήφθηκα ότι όσο καλύτερη ήταν η συντακτική επιτροπή ή αν υπήρχε διευθυντής, τόσο ποιοτικό, ανεβασμένο, ήταν το επίπεδο του εντύπου. Υπήρχε μια κρησάρα από όπου περνούσαν τα υποψήφια δημοσιεύματα. Και σ' αυτά τα περιοδικά θα σταθεί ο ερευνητής του μέλλοντος. Θέλω να πω, με τούτη τη φράση, ότι ένα έντυπο δεν είναι μόνο για το σήμερα. Δεν είναι για μία ανάγνωση. Αλλιώς θα

του δοθεί ο χαρακτηρισμός εφήμερο. Από τα περιεχόμενά του κρίνεται η αντοχή του στο χρόνο. Όσο περισσότερο αναφερόμαστε σε κάποιο έντυπο τόσο αξιόλογο είναι. Αν η αναφορά γίνεται μόνο όσο είναι φρέσκο ως έκδοση, τότε ίσως δεν έχει λόγο ύπαρξης.

Η έρευνα που κάνω στηρίζεται μόνο σε εφημερίδες και περιοδικά μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, κι όχι στα βιβλία των ιδίων δημιουργών – συνεργατών. Η συστηματική έρευνα του τύπου στη χώρα μας είναι των τελευταίων χρόνων. Έχουν γίνει διατριβές, γράφθηκαν βιβλία με υλικό από κει, ακόμα και ως πηγή ιστορίας χρησιμοποιούνται. Να αναφερθεί επίσης ότι σε κάποιες περιπτώσεις είναι οι μοναδικές πηγές.

Να γιατί πρέπει να διασωθούν τα συντοπίτικα έντυπα, μαζί με τα άλλα έντυπα του νησιού μας. Εκεί βρίσκεται ένας σημαντικός πλούτος. Είναι μέρος της γραπτής παραγωγής των δημιουργών του γραπτού λόγου. Γιατί κάποιοι, στην εποχή που έζησαν μόνο σ' αυτά μπόρεσαν να αποθέσουν τη δημιουργία τους. Πολλοί Λέσβιοι συγγραφείς δεν τύπωσαν ούτε ένα βιβλίο, όσο ζούσαν. Άφησαν τα γραπτά τους σκόρπια στα έντυπα δημοσίευσής τους. Σε μας απόκειται ο εντοπισμός τους και η παρουσίαση. Το γεγονός αυτό θα είναι μια φιλολογική αναστήλωση.

Να ξέρατε τι χαρά νοιώθει ένας ερευνητής μόλις εντοπίσει ένα δυσεύρετο έντυπο ή ένα δημοσίευμα! Είναι όπως τον αρχαιολόγο που φέρνει στο φως μια αρχαιότητα. Γι' αυτό είπα νωρίτερα ότι χρειάζεται να δημιουργηθεί ένα Μουσείο Τύπου στη Λέσβο. Γιατί έχει βρεθεί το υλικό και πρέπει να στεγαστεί, να ταξινομηθεί, να ερευνηθεί περαιτέρω και να διασωθεί.

Καθώς βλέπετε δεν απαντώ ευθέως στο αν πρέπει να συνεχίσουν να κυκλοφορούν τα συντοπίτικα περιοδικά κι οι εφημερίδες. Αυτό ας αποφασιστεί από τον κάθε σύλλογο και την κάθε συντακτική επιτροπή. Είναι όμως ανάγκη και οφειλή στους συνεργάτες των εντύπων, και στη Γραμματεία της Λέσβου να δημιουργηθεί το Μουσείο Τύπου.

*Η παραπάνω εισήγηση έγινε στην ημερίδα, που πραγματοποίησε η Ομοσπονδία Λεσβιακών Συλλόγων Αττικής, την Κυριακή 7 Αυγούστου 2011 στη Βατούσα με θέμα «Τα συλλογικά έντυπα της Λέσβου-Το παρόν και το μέλλον τους». Ευχαριστούμε τον κ. Καλάργαλη, που μας την εμπιστεύτηκε να τη δημοσιεύσουμε στην εφημερίδα μας.

Ο γιατρός σας προτείνει

Για τον σακχαρώδη διαβήτη

της Λίση Βασιλικής, Επιτρου, ειδικής παθολόγου, 417 NIMITS

Ο σακχαρώδης διαβήτης είναι μια ομάδα μεταβολικών διαταραχών που καταρχήν χαρακτηρίζεται από υπεργλυκαιμία με τελικό αποτέλεσμα την εμφάνιση διαφόρων επιπλοκών (μακρο/μικρο-αγγειοπάθεια).

Οι επιπλοκές αφορούν ιδιαίτερα την καρδιά, τα αγγεία, τα μάτια, τους νεφρούς και το νευρικό σύστημα.

Η υπεργλυκαιμία είναι αποτέλεσμα της έκκρισης ή της δράσης της ινσουλίνης η αμφοτέρων.

Ο διαβήτης τύπου Ι χαρακτηρίζεται από απόλυτη έλλειψη ινσουλίνης, και η επιβίωση των ατόμων που έχουν αυτόν τον τύπο διαβήτη εξαρτάται από τη εξωγενή χορήγηση ινσουλίνης. Η μορφή αυτή της νόσου διακρίνεται σε αυτόνομο και ιδιοπαθή διαβήτη.

Στη πρώτη περίπτωση πρόκειται για αυτοάνοση καταστροφή των β κυττάρων και ανίχνευση αυτοαντισωμάτων στον ορό των ατόμων.

Στη δεύτερη περίπτωση, δεν είναι γνωστός ο ακριβής μηχανισμός των β κυττάρων. Ανιχνεύονται αυτοαντισώματα, γι' αυτό ο διαβήτης ονομάζεται ιδιοπαθής.

Απαντάται σε άτομα της αφρικανικής και ασιατικής φυλής.

Οι πάσχοντες από ιδιοπαθή διαβήτη τύπου Ι έχουν σοβαρού βαθμού ινσουλινοπενία και γιατί το λόγο εμφανίζουν διαβητική κετοξέωση.

Στον διαβήτη περιλαμβάνεται μια ομάδα διαταραχών του μεταβολισμού, στις οποίες επικρατεί είτε διαταραχή της έκκρισης είτε της δράσης της ινσουλίνης, σε αναλογία που ποικίλλει από άτομο σε άτομο, καθώς και στο ίδιο άτομο ανάλογα με τη διάρκεια του διαβήτη.

Ποια η συχνότητα του διαβήτη; Η συχνότητα του διαβήτη, τόσο του τύπου Ι όσο και του τύπου ΙΙ ποικίλλει.

Στις δυτικές χώρες ο διαβήτης υπολογίζεται ότι προσβάλλει κατά μέσο όρο το 6-8% του ενηλίκου πληθυσμού. Ο διαβήτης τύπου ΙΙ είναι πολύ

συχνός σε άτομα ηλικίας άνω των 60 ετών.

Η συχνότητα του διαβήτη τύπου ΙΙ αυξάνει παγκόσμια, αλλά η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στις αναπτυσσόμενες χώρες. Για παράδειγμα στην Ινδία, η συχνότητα του διαβήτη τύπου ΙΙ το έτος 1972 ήταν 2,3% και το έτος 2000 12,1%. Υπολογίζεται ότι ο αριθμός των ατόμων που θα πάσχουν από διαβήτη μέχρι το έτος 2025 θα έχει διπλασιαστεί σε παγκόσμια κλίμακα.

Η επίπτωση του διαβήτη τύπου Ι έχει αυξητική τάση. Η συχνότητα του τύπου αυτού είναι πενταπλάσια περίπου στις χώρες της βόρειας Ευρώπης και στη Σααδηνία.

Όσον αφορά το φύλο, παρατηρείται υπεροχή των αρρένων, ιδιαίτερα όταν η έναρξη της νόσου συμβαίνει μετά την εφηβεία. Μόνο στις ΗΠΑ ο αριθμός των ατόμων με διαβήτη ανέρχεται σε 21,1 εκατομμύρια, παρουσιάζοντας αύξηση κατά περίπου 3 εκατομμύρια τα 2 τελευταία χρόνια. Οι ασθενείς με διαβήτη είναι επιρρεπείς σε πολλαπλές και σύνθετες επιπλοκές. Αυτές οι επιπλοκές περιλαμβάνουν τόσο την καρδιαγγειακή νόσο (καρδιακές παθήσεις, αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο και περιφερική αγγειακή νόσο) όσο και τη μικρο-αγγειακή νόσο (αμφιβληστροειδοπάθεια, νευροπάθεια και μικρο αλβουμινουρία).

Υπάρχει ένα χρονικό διάστημα στη γλυκαιμική κατάσταση μεταξύ της φυσικής ανοχής της γλυκόζης και τον διαβήτη, οι τιμές του οποίου δεν είναι αθώες, αλλά αποτελούν τον πρόδρομο του διαβήτη και των επιπλοκών. Η πρώτη διαπίστωση και θεραπευτική παρέμβαση των ατόμων τα οποία βρίσκονται σε αυτήν, τη γλυκαιμική κατάσταση έχει τη δυναμική της μείωσης, ή της καθυστέρησης της εξέλιξης σε διαβήτη και της εμφάνισης των σχετιζόμενων με αυτόν μακροαγγειακών και μικροαγγειακών επιπλοκών.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Παναγιώτης Σκορδάς (επιμέλεια), «Λεσβιακό Ημερολόγιο 2012. Γράμματα-Τέχνες-Πολιτισμός», (εξώφυλλο-ζωγραφική: Χρόνης Μπότσογλου), εκδόσεις Αιολίδα, σελ. 341

Με τρία αφιερώματα και 16 εργασίες ιστορικού, λαογραφικού, μουσικού, γραμματολογικού, δοκιμικού ενδιαφέροντος κυκλοφόρησε για δεύτερη χρονιά το «Λεσβιακό Ημερολόγιο. Γράμματα-Τέχνες-Πολιτισμός» με την επιμέλεια του Παναγιώτη Σκορδά από τις εκδόσεις «Αιολίδα». Το εξώφυλλο του Ημερολογίου κοσμεί πίνακας του Χρόνη Μπότσογλου και στις εσωτερικές σελίδες δημοσιεύονται 21 έργα του καταξιωμένου ζωγράφου όλα εμπνευσμένα από τη Λέσβο μαζί με κείμενο «Η Λέσβος του Χρόνη Μπότσογλου».

Με αφορμή τη συμπλήρωση 100 χρόνων από την απελευθέρωση της Λέσβου φιλοξενείται σχετικό αφιέρωμα στο οποίο γράφουν ο Στρατής Τζιμής, ο Στρατής Μολίνος και ο Γιώργος Παπαπαναγιώτου.

Επίσης, το 2012 συμπληρώνονται 10 χρόνια από το θάνατο του Παντελή Αργύρη. Το «Ημερολόγιο» θυμάται το σημαντικό αυτό λόγο για το έργο του οποίου γράφουν ο Παναγιώτης Μιχαηλάρης, ο Μάκης Αξιώτης, ο Δημήτρης Καραπίερης και ο Χρήστος Τραγέλλης.

Στην στήλη «Πρώτη Γραφή-Πρώτη Ανάγνωση» δημοσιεύεται διήγημα του Γιώργου Καρτέρη γραμμένο ειδικά για τους αναγνώστες του Ημερολογίου. Στις σελίδες του ακόμη βρίσκουμε τις παρακάτω εργασίες: Άρης Κυριαζής: Η Αχερώνη του Αχερώνα και οι Καλλινεείς των Καλλιστείων, Ακίνδυνο Παλαιολόγος: Ο Ιεράρχης Διονύσιος Μηνάς (1879-1952), μια ανεπανάληπτη φυσιογνωμία, Στρατής Μπαλάσκας: Συμβολή στη μελέτη της ύστερης Οθωμανικής περιόδου της Μυτιλήνης. Όταν η κατεδάφιση ενός αρχοντόσπιτου αποκαλύπτει, Δημήτρης Μπούμπας: Αρχιτεκτονική και Παιδεία στη Μυτιλήνη του Μεσοπολέμου, Σταυρούλα Λυκαρδοπούλου-Κοντάρη: Η εμφάνιση και διάδοση του δημοτικισμού στην Τουρκοκρατούμενη Λέσβο, Γιάννης Κωνσταντέλλης: Μυτιλήνη: Μια πόλη στη λογοτεχνία, Ανθούλα Δανιήλ: Οδυσσεάς Ελύτης: Σταγόνες φως μες στο σκοτάδι, Αθανάσιος Κалаμάτας: Νεο-

ελληνικός Διαφωτισμός και Ορθόδοξη Εκκλησία. Ταύτιση και απόκλιση δύο αντιθέμενων κόσμων. Η περίπτωση του Βενιαμίν Λεσβίου σε σχέση με τον Αθανάσιο Πάριο, Δημήτρης Κοφτερός: Γιώργος Χατζέλλης «Βέβα». Ένας σπουδαίος Λέσβιος σαντοριερός, Φώτης Βασιλόγλου: Παραδοσιακοί οργανοπαίχτες στον Μεσότοπο του 20ού αιώνα, Αριστείδης Σγατζός: Ταυτότητες μυκήτων και ανθρώπων. Παραδοσιακά ονόματα μανιταριών στη Λέσβο, Παναγιώτης Σκορδάς: Συμβολή στη Λεσβιακή Βιβλιογραφία. Οι εκδόσεις των ετών 2009-2010, Νίκος Παπαδέλλης: Τρεις γενιές Ελευθεριάδη στην Πέτρα, Παναγιώτης Παρασκευαΐδης: Όψεις της Λεσβιακής Κριτικής από το 19ο αιώνα έως τις μέρες μας, Κώστας Μίσσιος: Ο Γιάννης Κοντής και το «Λεσβιακό Πολύπτυχο» του και Επτά σχολικές τάξεις και μια νεανική συντροφιά της Μυτιλήνης των πέντε πρώτων δεκαετιών του 20ού αι.

Όπως και πέρυσι έτσι και φέτος υπάρχουν η στήλη «Οι Λέσβος, οι άνθρωποι, ο χρόνος, οι ιστορίες τους» μια περιήγηση μέσω συλλεκτικών τεκμηρίων του παρελθόντος καθώς και η στήλη «Στο μεταίχμιο, από το 2011 στο 2012» με γελοιογραφίες του Μάκη Αξιώτη, του Γιάννη Κακαρώνη και του Αντώνη Κυριαζή.

Στο τέλος βρίσκουμε τα βιογραφικά όλων των συντελεστών. Προλογίζει ο Παναγιώτης Σκορδάς και την έκδοση χαιρετίζουν ο Οικουμενικός Πατριάρχης, ο Μητροπολίτης Μυτιλήνης, ο Περιφερειάρχης Β. Αιγαίου και ο Δήμαρχος Λέσβου.

Αριστείδης Καλάργαλης, Η Επάνω Σκάλα των Χρονογράφων, εκδ. Εντελέχεια

Διαβάζοντας τα χρονογραφήματα για την Επάνω Σκάλα (της Μυτιλήνης) περιηγούμαστε όλη την περιοχή. Από τη Μητρόπολη, τους Αγίους Θεοδώρους, το πάρκο του Αγίου Ευδόκιμου, το Κάστρο, τη Φυκιάτρυπα, το Γενί Τζαμί, την Παναγία Φανερωμένη, έως τα παραθαλάσσια κέντρα, την ανασκαφή της Προσφυγικής Αγοράς, τον Άγιο Νικόλαο την περιοχή του Καλαμάρη, αλλά και λίγο ψηλότερα στο αρχαίο θέατρο.

Ανταμώνουμε ανθρώπους της γειτονιάς, της αγοράς, τους παρακολουθούμε στην καθημερινότητα της επιβίωσης και τηςσχόλης. Στην περιδιάβασή μας αυτή συναντούμε λογοτέχνες και πρόσφυγες στο σπίτι του Μυριβήλη, τον Ντόρο Ντορή να γράφει το καθημερινό του χρονογράφημα σε καφενείο, τον Άγγελο Σημηριώτη σε οικογενειακό περίπατο στο Κάστρο, τον Ελευθέριο Βενιζέλο και τον Γεώργιο Παπανδρέου να κάνουν τον περίπατό τους στη Φυκιάτρυπα, το γκρέμισμα του τρούλου στο Γενί Τζαμί για να πωληθεί το μολύβι της σκεπής μαζί με τα παλιά κανόνια του κάστρου, τους Τούρκους να προσπαθούν να εκδώσουν εφημερίδα, ακολουθούμε τον Βενέζη στην ξενάγηση της αρχαίας αγοράς και του αρχαίου θεάτρου, τον Βαγγέλη Καραγιάννη να θυμάται γλέντια των Βασιβουζούκων της Λεσβιακής Άνοιξης, τον Θανάση Παρασκευαΐδη να συνομιλεί με τον Μυριβήλη και τέλος τον Αργύρη Αραβανόπουλο και τη Μαρία Αναγνωστοπούλου στην περιδιάβαση της γειτονιάς τους.

11/10/2011

Αγαπητέ φίλε:

Η έκδοση αυτή, με παλιά και ανέκδοτα ποιήματα, αποτελεί το επιστέγασμα μιας μακράςχρονης διαδρομής μου στο χώρο της ποίησης...

Σε καιρούς παλιών δύσκολους, τάλπησα την έκδοση αυτή, ίσως και σαν αντίστανι στους «Λιποταφάγους» που η ζωή μας επηρεάζει...

Τα ιαχίδια μου (1976-2011)
Ποίηση
ISBN: 978 960 4750 60 1
Σελίδες: 234
Σχήμα: 1/κ21
Λιανική τιμή: 15 €

Άρης Τσιπώνης
Λιθύς 18
165 62 Τερψιόδα.
Γλυφάδα

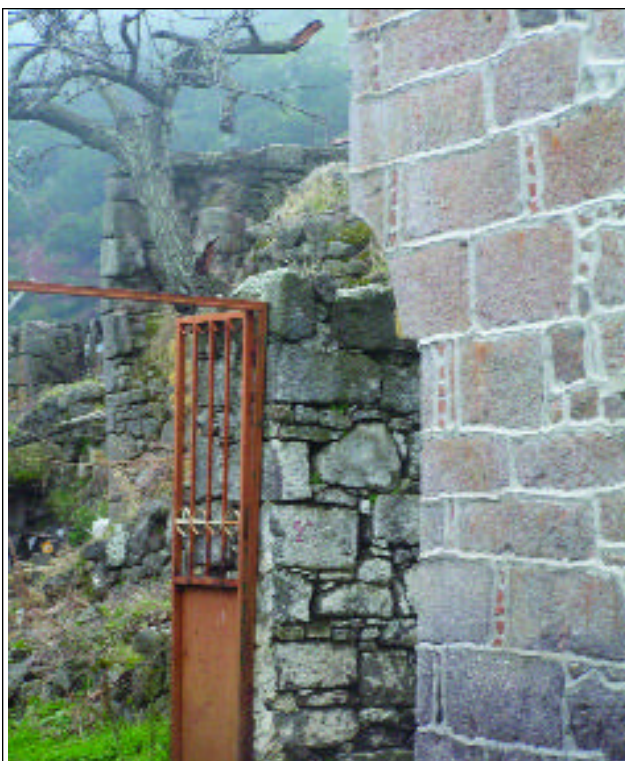
Παρόδοση στον τόπο κατοικίας, ή εργασίας, χωρίς επιβάρυνση ταχυδρομικών, κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας μαζί μου...

Για περισσότερες πληροφορίες:
Τηλ: 210 96 12 492, e-mail: aristas1@yahoo.gr

Φωτογραφήματα

Ζωγραφικοί
πίνακες
της
συγχωριανής
μας Πάτρας
Σαρόγλου

Ακούστε χωριανοί ...

ΤΗΣ ΚΛΕΙΩΣ

του Λευτέρη Κανέλλη

Μια φορά ο Δίας ερωτεύτηκε τη Μνημοσύνη. Πολύ ωραία κοπέλα. Πως να εμφανιστεί μπροστά της όμως, φορτωμένος με κεραυνούς; Θα πέθαινε απ' την τρομάρα της. Έγινε λοιπόν αγριοτσόμπανος, και με κάτι μυτζίθρες την κατάφερε. Εννιά μερόνυχτα κρατήσαν οι αγκαλιές. Και γεννήθηκαν απ' αυτές τις περικοκλάδες, εννιά κόρες. Πρώτη πρώτη, η Κλειώ. Ακολουθούσαν στην αρμαθιά, Ευτέρπη, Θάλεια, Μελπομένη, Τερψιχόρη, Ερατώ, Πολύμνια, Ουρανία, Καλλιόπη. Μια και μια. Οι εννέα μούσες.

Όσες Κλειώτισσες συμβαίνει να φέρουν ένα απ' αυτά τα ονόματα, ας ψάξουν το γενεαλογικό τους δέντρο. Δεν αποκλείεται να κρατάνε σόι απ' το Δία. Οι καλλιφώνοι όμως Κλειώτες, -εκτός αν υπάρχει μεταξύ τους και κανένας μουγκός- σίγουρα πήραν το δώρο απ' την Κλειώ, τη συνώνυμη του χωριού τους. Ήταν όμως η μούσα η Κλειώ, όπως και οι άλλες αδερφές της, προστάτιδα της ποίησης, των τραγουδιών και της ωραίας φωνής. Λοιπόν, σοβαρά: Γιατί οι Κλειώτες (εκτός απ' τους μουγκούς) είναι όλοι καλλιφώνοι; Ψάχτε. Ψάχτε το, Κλειώτες. Ακόμα στο γαϊδαρό του, το γίναντα, όταν φωνάζει «όπα», ο φίλος μου ο Τάσος ο Τσοπάνογλου, χωρίς να το ξέρει, προσφωνεί την Κλειώ, γιατί η λέξη «όπα», σημαίνει φωνή. Ωραία φωνή. Της Κλειώς της μούσας το δώρο.

Μας πήγαν μακριά οι μούσες όμως. Εμείς για τον Κόρακα θέλαμε να μιλήσουμε. Και παρ' όλο που είναι ο κάβος ολόκληρος Κλειώτικος, εμείς οι Σκαμνιώτες, τον έχουμε όλη την ώρα μπροστά μας. Απ' τη Σκαμνιά το ράμφος να πούμε του Κόρακα, φαίνεται σαν από κορακίσιο κεφάλι. Λοιπόν, το τι δόξες σέρνει αυτός ο κορακοκέφαλος κάβος, όρεξη νάχεις ν' ακούς. Απ' τον Κόρακα βγαίνουν οι Αθηναϊκές τριήρεις, κάνουν στροφή απ' τη Μήθυμνα και ξανά πίσω στον κάβο. Για να βλέπουν τα καράβια των Αθηναίων τα δικά μας τα χωριά, να μη φοβούνται κανένα Σπαρτιάτικο χουνέρι. Άσε τώρα τις φιλοσοφικές δόξες. Ο Αριστοτέλης με τον Θεόφραστο, πηγαινοέρχονταν απ' το Μπεχράμι (Αταρνεύς) στον Κόρακα και στην Κάγια. Στα Κιόνια όμως, όχι, εγώ δεν τους είδα ακόμα.

Η μύτη του Κόρακα βουτάει και σε πιο βαθιά νερά. Τσιμπάει ως και τους Επτά επί Θήβαις. Τους στρατηγούς που ξεκίνησαν απ' το Άργος, να χτυπήσουν τη Θήβα. Μα τι δουλειά έχει ο δικός μας ο κάβος με τους Επτά επί Θήβαις; Ακούω να με ρωτάει κάποιος. Έχει. Μην τρέχεις. Επειδή μας βγαίνει στη μέση η Υψιπύλη, η βασίλισσα των Λημνίων γυναικών που κοιφοκεφάλισαν τους άντρες τους. Όλους. Από νήπια μέχρι ταφύγερους. Βρωμούσαν, λέει, οι κυρίες, και δεν τις ζύγωναν οι αρσενικοί. Λοιπόν, γενικό κλαδευτήρι. Για να μάθουν.

Έτσι, περνώντας από τη Λήμνο οι αργοναύτες, έγιναν περιζήτητοι. Φεύγοντας, παίρνει μαζί του την Υψιπύλη τη βασίλισσα ο Ιάσωνας. Τώρα, ύστερα από τι γκρίνιες και τι τσακωμούς ξέπεσε μπειμπί σίτερ η παλαιά βασίλισσα, είναι από άλλο βαγγέλιο.

Είναι λοιπόν νταντά, η Υψιπύλη στο παλάτι του Λυκούργου (όχι της Σπάρτης), και της Ευρυδίκης, ή της Αμφιθέας (διαλέγετε), και φροντίζει το γιο τους τον Οφέλτη, βρέφος. Είναι καλοκαιρί, και του έχει λύσει τις φασκίες μέσα στις δροσιές και τους ίσκιους. Να και περνάνε οι στρατηγοί με τους λόχους τους ξερούς από τη δίψα. Ζητάνε απ' την Υψιπύλη νερό, και αυτή τους οδηγεί σ' ένα κρυμμένο πηγάδι. Πίνουν και ξαναπίνουν και χορτασμό δεν έχουν. Ο Οφέλτης, το βρέφος, γυμνό και μοναχούλι, κοιμάται μέσα στις δροσιές. Και να σου ο πύθων, ο φίδαρος, ο δράκοντας το θεριό. Τον έκανε μια χαψιά. Τον κατάπιε, όπως το συνηθάν οι πύθωνες και οι βόες και τα μεγάλα τα θε-

ριακά με τις χρωματιστές κουλούρες που τις λύνουνε και τις δένουν οχτάρια παρδαλά κι επικίνδυνα. Και μην πει κανείς, πού βρέθηκε πύθωνας εδώ στη Ελλάδα. Τέσσερις χιλιάδες χρόνια μας χωρίζουνε από τότε. Κι ο Απόλλωνας, δεν σκότωσε τον πύθωνα στους Δελφούς και καθιέρωσε τα Πύθια, τους πανελλήνιους αγώνες; Και οι Αθηναίοι δεν τάζαν μελόπιτες τον Ερεχθέα, στον Παρθενώνα; Αμ' τι θα τον τάζαν; Βαθρακούς και ποντικούς; Πύθωνας ιερός ήταν αυτός. Της θεάς Αθηνάς το ζωνάρι.

Πάνω στην ώρα, να οι στρατηγοί, με δυο κουβαδιές νερό στην κοιλιά τους. Βλέπουν το μωρό στο στόμα του θεριού, μα τι να κάνουν. Ποιος να πάρει το λουκούμι απ' το στόμα του πύθωνα, που δένει και λύνει τις παρδαλές κουλούρες του φεύγοντας; Το είδαν λοιπόν σαν κακό οινώ για την εκστρατεία τους το γεγνημένο. Και τον ονόμασαν Αρχέμορο τον Οφέλτη. Αρχή της μοίρας τους και της μοίρας μας, της κακιάς δηλαδή. Και για να γυρίσουνε καλό τον κακό οινώ, έκαναν επί τόπου αγώνες προς τιμήν του Ποσειδώνα. Γιατί αυτός έστειλε τον όφιο, το θυμό του να δείξει, που ξεστράτησαν οι Επτά να χτυπήσουν τη Θήβα του, και γι' άλλους λόγους δικούς του πολλούς. Και να ιπποδρομίες σ' όλη την Ελλάδα την πάσα χρονιά, και να αλογίσια αφριά και καλπασμοί ως τα τώρα στα Κιόνια! Από τότες κρατάει το πανηγύρι του Αγίου Τσιρκού. Μα πως πήρε τη θέση του Οφέλτη ο Άγιος Κήρυκος; Εύτοπο είνι του γαμώτου.

Αυτές οι ιπποδρομίες στα Κιόνια λοιπόν προς τιμήν του Ποσειδώνα και του Οφέλτη, βουίζανε ώσπου χριστιάνει ο τόπος. Πρώτα χριστιανέψανε τα παραθαλάσσια χωριά δηλαδή. Τα τσοπανοχώρια στα βουνά κράτησαν ως το χίλια εκατό τη θρησκεία των Ελλήνων και τα έθιμα τα ελληνικά. Όταν σφάζανε τον ταύρο στον Ταξιάρχη, τα στυψανέλια και τα γελαγωτέλια, έβαζαν μια δαχτυλιά αίμα στο κούτελο. Εμάς όμως οι μανάδες, μας τραβούσαν από το μανίκι. Η μνήμη ήταν ακόμα ζωντανή. Άλλο εμείς, άλλο σόι χριστιανοί οι βουνίσιοι. Αλλά στο τέλος χριστιανέψανε και αυτοί, με τη φωτιά και το σίδερο. Ένας Αρμένιος, ο Νίκων ο Μετανοείτε, σέρνοντας μαζί του ένα κοπάδι του σχοινιού και του παλουκιού, έπαιρνε σβάρνα τα βουνά, και χριστιάνει τους τσοπάνηδες με τον βούρδουλα.

Στα Κιόνια, δεν μπορούσαν να γίνονται οι ιπποδρομίες προς τιμήν του Ποσειδώνα και του Οφέλτη. Βρήκαν αμέσως λοιπόν, έναν άλλον Οφέλτη. Τον Άγιο Κήρυκο. Ήταν δεν ήταν δυο χρονώ παιδάκι ο Άγιος, αλλά έριχνε κάτι βρισιές ξεγυρισμένες. Έτσι όταν ένας Ρωμαίος αξιωματικός, Κεντυρίων, στρίμωξε την μαμά του την ωραία Ιουλίτη στις πανύψηλες σκάλες του παλατιού, (ήταν αρχόντισσα βλέπεις η Ιουλίτη), ο Κήρυκος, απ' την αγκαλιά της μαμάς του, γύρισε και είπε στον Κεντυρίωνα: Άντε και γ___ σου, ρε βαλάκα. Ο Ρωμαίος άρπαξε απ' την αγκαλιά της μάνας του το μικρό, και το σβούριξε κάτω απ' τις πανύψηλες σκάλες. Έτσι άγιασε ο Κήρυκος μαζί με την Ιουλίτη, που γιορτάζουμε στις 15 Ιουλίου. Έτσι βρέθηκε ο νέος Οφέλτης, με τ' όνομα του Κήρυκου. Ήταν βλέπεις κι οι δυο τους παιδάκια. Η γιορτή ήρθε και σωφέλιασε και ταίριαξε στον πόντο. Πάλι τον Ποσειδώνα και τον Οφέλτη τιμούν κάτω απ' το καινούριο του όνομα. Απόδειξη, είναι παλαιοπαμπάλαιο έθιμο, να χώνονται τα παιδιά στη μια τρύπα του βράχου τη στριφογυριστή, σαν κοχλίας, και να βγαίνουνε απ' την τρύπα τη κάτω. Επαναλαμβάνεται δηλαδή το κατάπιωμα του Οφέλτη μέσα στο στόμα του πύθωνα. Αν καταργήθηκε αυτό το έθιμο, (εγώ έχω χωθεί πολλές φορές μέσα στη τρύπα), πρέπει να το ξαναφέρετε, Κλειώτες. Το βράχο τον ξέρετε, είναι δίπλα στο ξεκλησάκι. Και τις ιπποδρομίες να τις ξανακάνετε παλλεσβιακές. Και να σφάζετε πάλι τον ταύρο. Να ξανακάνετε να ακουστούν πάλι τα πέταλα δίπλα στον αρχαίο ναό του Ποσειδώνα στα Κιόνια σας. Φέρνουν αυτά μαζί τους και τουρισμό.

Υ.Γ. Κάποιος παλιός Κλειώτης, μου είχε πει ότι μια στρογγυλή μαρμαρινή σφαίρα, με χαραγμάτα και σχέδια αστρονομικά, την έριξαν κάποιοι μέσα σε μια χόβολη στο κέντρο της Κλειώς. Πρέπει να 'ναι αλήθεια, γιατί στο Λεπέτυμνο υπήρχε αστεροσκοπείο πανάρχαιο. Αν βρεθεί η μαρμαρινή σφαίρα, πολλά έχει να πει για τον τόπο.

Ήτανε σκόρπιες πέτρες πεταμένες και κάπως τις έκαναν να πούμε ξερολιθιά.